

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 9 Sayı: 45 Volume: 9 Issue: 45

Ağustos 2016 August 2016

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

SURİYELİ SİĞINMACILARIN KİLİS ŞEHİRİNDEKİ MEKÂNSAL, KÜLTÜREL VE EKONOMİK ETKİLERİ

SPATIAL CULTURAL AND ECONOMIC EFFECTS OF THE SYRIAN REFUGEES IN KİLİS CITY

Muazzez HARUNOĞULLARI*

Öz

Tunus'ta 2010 yılının Aralık ayında başlayan ve Yasemin Devrimi olarak isimlendirilen halk kalkışmaları kısa zamanda Kuzey Afrika ve Orta Doğu ülkelerine yayılmıştır. Suriye'de 2011 yılının Mart ayında başlayan bu süreç, Esad rejiminin halka silahlı müdahalede bulunması sonucu iç savaşa dönüşmüştür. Suriye'de beş yıldır şiddetli bir şekilde yaşanan iç savaş sonucu ülke içinde ve ülke dışında pek çok Suriyeli yer değiştirmiştir. İç savaşla birlikte milyonlarca Suriyeli ülkelerini terk etmek zorunda kalarak mülteci durumuna düşmüştür. Türkiye, Suriyeli mülteci göçünden en fazla etkilenen ülkedir. Sınır illerinden biri olan Kilis büyük bir Suriyeli sığınmacı nüfusun baskısı altındadır.

Bu çalışmada Kilis şehrinde yaşayan Suriyeli sığınmacıların mekân oluşturma, kültürel ve mekânsal uyum süreci, mekâna ve şehrin ekonomik yapısına etkisi değerlendirilmiştir. Bu amaçla kapsamlı bir literatür taraması ve saha çalışması yapılmıştır. Saha çalışmasında şehrin farklı mahallelerinde iskân eden 140 Suriyeli mülteci ile yüz yüze anket, derinlemesine mülakat teknikleri ve katılımcı gözlem metodu uygulanmıştır. Araştırma evrenini Kilis kentinde kamp dışında yaşayan Suriyeli göçmenler oluşturmaktadır. Örneklem grubunun tespitinde basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Büro ve saha çalışması sonucu elde edilen veriler analiz edilerek nitel veriler betimsel analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir.

Suriyeli sığınmacıların nüfusu yerli halkın nüfusundan fazladır. Göçle birlikte şehirde nüfus miktarı ve nüfus yoğunluğu hızlı bir şekilde artmıştır. Şehirdeki bu nüfus artışıyla birlikte, sosyal, mekânsal, kültürel ve ekonomik farklılıklar ve sorunlar ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Suriyeli Sığınmacılar, Suriyeli Mülteciler, Göç, Mekânsal Uyum, Kilis.

Abstract

In Tunisia, uprisings began in December of 2010 and are known as the Jasmine Revolution, soon spread to North Africa and the Middle East. This process began in Syria in March 2011, due to the presence of armed intervention in the ring Assad regime has turned into a civil war. Syria in five years in a heavily experienced civil war in the country and outside the country, many Syrians have been displaced. Millions of Syrians were forced to leave their country and become refugees due to the civil war in Syria. Turkey is the country most affected by migration from the Syrian refugees. Kilis, one of border provinces, is under pressure from a large population of Syrian refugees.

In this study, creating the space of Syrian refugees living in Kilis, the impact of cultural and spatial adaptation process on the place and the economic structure in it is evaluated. To this end, a comprehensive literature review and fieldwork was conducted. In the field study, face to face survey with 140 Syrian refugees who settled in different neighborhoods of the city, in-depth interview techniques and participant observation methods were applied. The population of the research consists of Syrian refugees living outside the refugee camp in Kilis. The simple random sampling method was used to determine the sample group. Office and field studies provided qualitative data obtained by analyzing data evaluated by descriptive analysis method.

The population of the Syrian refugee population is more than the locals. The amount of population and population density in the city has increased rapidly due to emigration. With the population growth in the city, social, spatial, cultural and economic differences and problems have emerged.

Keywords: Syrian Asylum Seekers, Syrian Refugees, Migration, Spatial Cohesion, Kilis.

1.Giriş ve Kavramsal Çerçeve

Göç, bir idari sınırı geçerek oturma yerini devamlı ya da uzun süreli olarak değiştirme olayı olarak ifade edilir. Meydana gelen bu değişim kıtalararası, uluslararası, bölgelerarası, kırdan şehre ya da şehirden kıra şeklinde olabilmektedir (Tümertekin ve Özgüç, 2002:308). "Sosyolojik açıdan göç, insan ve grubun çeşitli faktörler nedeniyle zaman ve mekânda yer değiştirmesi ile eyleme dönüşen ve eylemin bitmesiyle etkileri devam eden süreçler bütünüdür" (Çakır, 2011:131). Göç terimleri sözlüğüne göre göç: "Uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde yer değiştirmek. Süresi yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleridir. Buna mülteciler, yerinden edilmiş kişiler, yerinden çıkartılmış kişiler ve ekonomik göçmenler dahildir." (2009:22). Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlüğündeki tanıma göre göç; "Ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret" göçmen de "Kendi ülkesinden ayrılarak yerleşmek için başka ülkeye giden (kimse, aile veya topluluk) muhacir" olarak ifade edilmektedir (Türk Dil Kurumu, 1988:556).

* Yrd. Doç. Dr. Kilis 7 Aralık Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü.

Göçün demografi ve diğer sosyal süreçler arasındaki bağlantılarından biri, nüfusun yaş yapısı ve işgücü kaynaklarına olan etkisidir (Bijak, 2011:3). Doğal ve toplumsal çevre birey veya grubun ekonomik-kültürel beklentilerini karşılayamadığında göç süreci ortaya çıkmaktadır. Bu olgu, sosyo-politik, sosyo-ekonomik veya kültürel nedenlerin bir kısmı veya birkaçıyla gerçekleşebilir (Çakır, 2011:131-132). Göç insanları kendi hayatlarından, kültürlerinden, dillerinden ve geleceklerini alışageldik biçimde algılama tarzından önemli bir kopuş yaşarlar. Göçerlik ve sürgün, Edward Said'in de işaret ettiği gibi "kesintili bir var olma durumu"dur ve geride bıraktığınız yerle bir kavgaya tutuşma biçimidir (Chambers, 2014:12-13). Göç olgusu, Toplumsal ve ekonomik değişim süreçlerinin nedeni ve sonucu olarak ortaya çıkan kendine özgü bir süreçtir. Bu süreçte öne çıkan unsurlar, göçün kaynak yerleşim yeri, göçmenler ve bütün unsurları içine alan göç olgusudur. Göç olgusu insanlığı sosyal, kültürel, ekonomik, politik alanlarda doğrudan etkileyen temel öğelerden biri olarak kabul edilmektedir (Tuzcu ve Bademli, 2014:56). Çok boyutlu bir olgu olan göç, toplumları sosyo-ekonomik, kültürel, politik yapısıyla doğrudan ilişkilidir (Mutluer, 2003:9). Göç iki yönlü bir olgudur. Bir yönü sosyal sistemin talebi diğer yönünü ise bu talebe kişinin nasıl uyum sağladığıdır. Birey göçe karar verirken bu kararı belirleyen etkenler göç kararının verilmiş durumu göçü yönlendirici politikanın izlenebilmesi için gereklidir (Tekeli, 1975:162).

Karmaşık ve çok yönlü bir olgu olan göçle ilgili birbirinden ayrı çok sayıda kuram geliştirilmiştir (Massey vd, 2014:12). Göçle doğrudan ilgili kuramların başında "Ravenstein'in Göç Kanunları, 1885), Kesişen Fırsatlar Teorisi (Jansen,1970), İtme -Çekme Teorisi (E.Lee, 1966), Merkez-Çevre Teorisi, Parekh'in Göç Teorisi Sınıflaması (1994), Marksist Teori, Ağ (network) Teorisi (1992), "Modernleşme Okulu'nun Denge Kuramı, Bağımlılık Ekolü Kuramı" vb. gelmektedir. Göç olgusu ile dolaylı yoldan ilgili kuramların başında antropolojik nitelikli asimilasyon ve çok kültürçülük, etnisite, kültürlenme, kültürel değişim vb. kuramlar gelmektedir (Çakır, 2011:135). Ravenstein'in göç yasaları kuramına göre göç, aşamalı bir niteliğe sahiptir, kadınlar kısa mesafeli göçleri tercih etmekte, teknoloji ve artan üretim göçü motive etmekte, baskıcı uygulamalar olumsuz doğa koşulları insanları göçe zorlamaktadır. Baskıcı uygulama, kötü yasalar ve savaş iç kargaşa gibi sebeplerle yaşanan sığınmacı ve mülteci göçlerinin ilk izleri bu kuramda görülmektedir (Bal ve diğerleri, 2012:194).

Massey ve arkadaşlarına göre göçün başlangıç kuramları yeni ekonominin makro kuramı, yeni klasik ekonominin mikro kuramları, hasat sigorta piyasalarına, vadeli işlem piyasalarına, işsizlik sigortasına ve sermaye piyasalarına atıfta bulunan yeni ekonomi kuramı, çifte pazar kuramı ve yapısal enflasyon, motivasyon sorunları, ekonomik dualizm ve emek arzının demografisi ve dünya sistemleri kuramını içerir. Yaygınlaşma kuramları ise azalan risk ve maliyetlere vurgu yapan ağlar kuramı, kurumsal kuram, gelir ve toprak dağıtımı, tarımsal üretimin örgütlenmesi, göç kültürü, beşeri sermayenin bölgesel dağılımı ve toplumsal adlandırma faktörleri üzerinden tartışılan biriken kümülatif nedensellik ve göç sistemleri kuramını kapsamaktadır (Massey vd, 2014:11).

Neoklasik ekonominin Makro kuramına göre uluslararası göç tıpkı iç göç gibi emek arz ve talebindeki coğrafi farklara göre ortaya çıkmaktadır. İşçiler düşük ücretli ülkeden yüksek ücretli ülkeye göç etmeyi tercih etmektedirler. Göçle birlikte sermaye zengini ülkede emek arzı artarak ücret düşmekte, sermaye yoksulu ülkede emek arzı düşerken ücretler yükselmektedir. Yeni klasik ekonominin mikro kuramına göre pozitif net getiri bekleyen bireyler fayda- maliyet hesabı yaparak göç kararı vermektedir (Massey vd, 2014:13-14). İnsan sermayesine yatırım yapılmakta, göçmenler yolculuk masrafları, oturma masrafları gibi bazı harcamaları da göz önünde bulundurmaktadırlar. Göç kararını belli bir ekonomik toparlanmadan sonra ya da gidilen yerde barınabilecek bir birikime sahip aileler daha kolay verebilmektedir (Mutluer, 2003:19). Yeni klasik ekonominin mikro kuramına göre Bilgi ve becerilerini en üretken olabilecekleri yere taşımayı tercih eden bireyler yüksek ücretlere ulaşmadan bazı maliyetleri göze almaları gerekir. Bu, seyahat ederken maddi yük altına girilmesi, göç esnasında ve iş arama durumunda hayatı idame ettirmenin maliyeti, farklı bir dil ve kültürü öğrenme gayreti, yeni emek piyasasına uymak için yaşanan zorluklar yeni ilişkiler kurmanın psikolojik maliyetlerini içermektedir. Massey ve arkadaşlarına göre göçün yeni ekonomisi modelinde, birey göç kararını tek başına almamakta, bu karar daha çok hane halkı veya aileler tarafından verilmektedir (2014:14-16). Burada ön planda olan bireyden ziyade ailedir (Mutluer, 2003:19). Gelişmekte olan ülkelerde koruma mekanizmalarının yoksul aileler için mevcut olmaması veya erişilemez olması ailelerin yeni teknolojileri edinmemesi, maliyetlerin yüksek olması, ürün sigortasının olmaması gibi nedenler göç kararı üzerinde etkilidir (Massey vd, 2014:16).

Dünya sistemleri kuramı, göçleri merkez-çevre ilişkileri odağında irdelemektedir (Mutluer, 2003:20). Wallerstein'a göre (dünya sistemleri kuramı) kapitalizm ve kapitalizmin çeşitli görüntüleri, günümüz ekonomisini ve buna bağlı olarak da diğer yapıları belirlemektedir. Ekonomik ve sosyal gelişmiş ve kapitalist ilişkiler sistemini benimsemiş ülkeler merkez ülkelerdir. Çevre ülkeler bu kapitalist ağlar ve değerlerle kuşatılmış merkez ülkelere bağımlıdır (Çağlayan, 2006:79). Çevre olarak adlandırılan ülkelerdeki toprak, hammadde ve emek dünya pazarlarının denetimine girmekte ve böylece çevre ülkelerinden merkez

ülkelere doğru bir göç akımı meydana gelmektedir (Mutluer, 2003:20). Kapitalist ekonomik ilişkiler çevresel ve kapitalist olmayan toplumlara etkileyerek yurt dışına göç etmeye yatkın hareketli bir nüfus meydana getirmektedir. Geçmişte Pazar genişlemesine sömürgeci toplumlardaki ekonomik çıkarlar lehine fakir bölgeleri yöneten sömürgeci rejimler eşlik etmiştir. Günümüzde aynı olgu, neo-kolonyal hükümetler ve çok uluslu şirketler tarafından hayata geçirilmektedir (Massey vd, 2014:24). Merkez ülkeler hammadde, ucuz işgücü, üretilen mamul malın pazarlanması açısından çevre ülkelere ihtiyaç duymaktadırlar. Çevre ülkelerden gelen hammadde, bu ülkelerden gelen ucuz işgücüyle işlenerek maliyeti düşürülmekte, düşük maliyetli bu ürünler ülke içinde ya da diğer ülkelerde tüketilmektedir (Çağlayan, 2006:80). İkili iş gücü piyasası kuramına göre uluslararası göç modern sanayi toplumlarının içsel işgücü gereksinimine dayanmaktadır. Piore'ye göre (1979) göç gelişmiş ulusların ekonomik yapısından kaynaklanan içsel ve sürekli bir işgücü ihtiyacından doğar (Massey vd, 2014:20).

Ravenstein, kısa mesafeli göç olgusunu ortaya koymuştur. Buna göre boşalan yerler yakın çevreden gelen göçmenlerce doldurulmaktadır. Ravenstein'e göre göç zamanla zincirleme olarak gelişmekte ve göç alan yerleşim yerleri aynı zamanda göç vermektedir. Kırsal kesimlerde yaşayanların göç eğilimi kentsel alanlarda yaşayanlardan daha fazladır. Kadınlar kısa mesafeli yurtiçi göçlere erkekler de uzun mesafeli ve yurtdışı göçlere daha fazla katılmaktadırlar (Çağlayan, 2006:69-70). Göç, Makro düzeyde, bölgeler arasındaki farklılıklar ve bireyin bu farklılıklara verdiği tepkiye dayanmaktadır. Ravenstein göçün ekonomik olarak gelişmiş merkezlere doğru olduğunu ifade etmiştir. Neoklasik teori göçün bölgeler arasındaki işgücü potansiyeli ve ücret farklılıklarına bağlı gerçekleştiği görüşünü savunmaktadır. Yapısal yaklaşımda göç gelişmekte olan çevre bölgelerden gelişmiş merkez ülkelere doğru gerçekleşmektedir. Göçler zamansal ve mekânsal anlamda değişiklik göstermekle birlikte nedenleri, tipleri, boyutları ve akış yönleri açısından farklı ölçeklerde ele alınmaktadır. Göç mekânda gerçekleştiğinden bir anlamda mekânsal bağımlılık göstermektedir (Yakar, 2012:743).

İlişkiler ağı (Network) Kuramı, göçmenlerin göç ettikleri ülkede kurdukları, göç alan ve veren ülkeler arasında kurulan sosyal ağların varlığına dayanmaktadır. Wilper'e göre öncü göçmenler göç veren ve alan toplumlara birbirlerine bağlayan bir altyapı oluşturmaktadır. Yeni göç dalgalarıyla sonradan göç edenler ilk gelenlerin tecrübelerinden yararlanırlar (Çağlayan, 2006:85). Akrabalık ilişkilerinin doğası ve arkadaşlık ilişkilerinin yapısı gereği, her yeni göçmen gidilen yerde sosyal ağlar yoluyla bir takım insanlar grubunu meydana getirir (Massey vd, 2014:28). Göçmen ağının varlığı göçü desteklemekte ve potansiyel göçü olumlu etkilemektedir. Varış ülkesinde göçmen ağları sayesinde ekonomik yükler azalmakta, yardımlaşma sağlanmakta yeni gelenlerin yalnızlık hissi yaşamaması bertaraf edilmektedir (Çağlayan, 2006:86). Uluslararası göçün sürdürülebilirliğini arttıran en önemli sosyal mekanizma göçmen ilişkiler ağı olarak görülmektedir. Göçmen ağları göç edenlerin kültür ve geleneklerini, anavatanlarıyla bağlarını korumaları, varış ülkelerinin yasalarını ve sosyal haklarını öğrenme ve karşılaşılabilecek sorunlarla baş edebilme ve çözüm üretme imkânı sağlar. Dil sorunu ve işsizlik gibi konularda yol gösterici bir işlev görür (Yaman, 2014:284-285). Bu ilişki ağı kaynak ülke ile varış ülkesi arasındaki kişiler arasında kurulabildiği gibi göç edilen ülkedeki eski göçmenler ile yeni göçmenler arasında da kurulmaktadır. İlişkiler ağı ile akrabalar, soydaşlar, dostlar birbirleriyle dayanışma içine girmektedir (Mutluer, 2003:21).

Everett Lee'ye göre göçe sebep olan itici ve çekici faktörler vardır. Bunlar yaşanan ve gidilmesi düşünülen yerle, bireysel ve işe karışan engellerle ilgili faktörlerdir. Bu faktörler Lee'nin ortaya koyduğu itme-çekme kuramının temel işleyişi ve bileşenlerini oluşturmaktadır. Bu kurama göre hem yaşanan hem de gidilecek yerde itici ve çekici faktörler göç kararını etkilemektedir. Ayrıca hem yaşanan hem de göç edilen yerdeki itme çekme faktörleri kendi içinde bir bütün olarak değerlendirilmelidir (Çağlayan, 2006:72-73).

Göçler ekonomik ve sosyal nedenler olabileceği gibi aynı zamanda doğal afetler beşeri bir afet olan savaş ve iç karışıklıklar gibi sebeplerle de yaşanabilmektedir. Savaş, ülke içi karışıklıklar, askeri ve siyasi ihtilaller veya doğal afetler gibi nedenlerle insanlar zoraki olarak istem dışı bir şekilde göç etmektedir. Sığınmacı ve mülteci göçleri buna en güzel örnek olarak verilebilir. Milliyeti, ırkı, dini, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri sebebiyle vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden yararlanamayan (Deniz, 2009:7) ya da ülkesinde yaşanan iç çatışma veya savaş sebebiyle güvenli yaşam koşullarının ortadan kalması nedeniyle başka bir ülkenin himayesine giren kişiler sığınmacı olarak değerlendirilmektedir. Ülkesinde yaşanan savaş sebebiyle yerinden olan veya başka bir ülkenin korumasını talep eden sığınmacı ve mülteciler, günümüzde tüm dünyayı ilgilendiren küresel boyut kazanan bir sorun haline gelmiştir (Deniz, 2009:1).

İnsanlığın var olduğu günden bu yana yaşanan göçler, milyonlarca insanın topraklarından kopmasına bambaşka ülkelerde yaşamına devam etmesine yol açmıştır. Uluslararası bir nitelik kazanan göç olgusu içinde zorunlu göçler daha dikkat çekici bir öneme sahiptir. Savaşların neden olduğu zorunlu göçler büyük nüfus kitlelerinin hareketine sebep olur. Bu duruma örnek olarak günümüzde yaşanan Suriye iç savaşı verilebilir. Suriye'de 2011 yılından bu yana devam eden iç savaş sonucu milyonlarca kişi komşu

lkeler başta olmak üzere coğrafi olarak kendi ülkelerine yakın ve uzak bir konumda bulunan pek çok ülkeye göç etmiştir. Mülteci olayını normal g olayından ayıran en önemli özellik, gler için de geçerli olan nedenlerin bunlarda ani olarak gerçekleşmesidir. Tehlike ya da toplumsal değişimin algılanması g hareketine yol açarken, felaketi yaşama mülteci akınına dönüşmektedir. Mültecilerin çoğu taşıyabildiklerinden fazlasını alamadan, tüm mal mllklerini geride bırakarak göç ederler (Tümertekin ve zg, 2002:331). Mlteceler glerini kolaylaştıracak resmi belgelerden yoksun oldukları gibi başka ülkelere sığınmaya çalışanların birçoğunun kendilerini tanıtacak kimlikleri bile yoktur. Çoğu mülteci modern gleri kolaylaştıran teknolojik faktörlerden de yoksundur. Mültecilerin çoğu yürüyerek, bisikletlerle, arabalarla ya da teknelerle yola çıkarlar (Tümertekin ve zg, 2002:332). Yaşamın her evresinde zulme uğrayan bireyler, buldukları coğrafyayı terk ettikleri gibi gittikleri yerlerin sosyal, kültürel ve ekonomik yapılarında ciddi değişimlere yol açmıştır. Vatanında huzur içinde ve güvenli bir Şekilde yaşarken, özgürlüğü tehdit altına alınanlar zorunlu göçü meydana getirir. Göçmen bir anda akrabalarından, komşularından, sevdiklerinden, yaşadığı topraklardan koparak dilini, kültürünü, yaşantısını hiç bilmediği bambaşka bir lgede yeni bir hayat kurmaya çalışır. Bu süreçte göçmenlerin kültürel Őokla karşılaşması ve psikolojik tramvalar yaşaması, kendini öteki, yalnız ve çaresiz görmesi kaçınılmazdır.

G yoluyla iş gücü piyasası, hem g gönderen hem de alan ülkelerin ekonomileri etkilenmektedir. Gin sosyal yönleri ile ilgili giderek önemi artan konu, konak topluma göçmenlerin entegrasyonudur. G eğitim sisteminin yanı sıra sosyal yaşamın diğer alanlarını etkileyebilir. Hayatın çeşitli alanlarında g etkisini göz önünde bulundurmak için Uluslararası seviyede nüfus hareketleri ile ilgili daha doğru tahminlerin yapılması bir ihtiyaçtır. Yerinden edilmiş kişiler, mlteceler ve sığınmacılar önemli g krizleri üretiler. 20. yüzyıldaki bazı g örnekleri eski Yugoslavya, Ruanda ve Çeçenistan'daki çatışmalar g krizlerine yol açmıştır. Böyle trajik olayların demografik sonuçlarını tahmin etmek zordur (Bijak, 2011:4). Göçle birlikte çok farklı kültürel özelliğe sahip bireylerin bir araya gelmesiyle kültürel uyum sorunlarının yaşanması kaçınılmazdır. G sonucu dil, din, gelenek, görenek, kültür gibi pek çok açıdan birbirinden tümüyle farklı geçmişe sahip bireyler aynı ortamı paylaşmak durumundadır. Savaş, iç karışıklık, etnik ve mezhepsel çatışmalar, siyasi baskı, yoksulluk, doğal afet gibi nedenler insanları zorunlu göçe mecbur kılar (Tuzcu ve Bademli, 2014:57). Kişinin mekânda yer değiştirilmesiyle toplumdaki üretici ve tüketiciler rolle açısından sosyal sistem etkilenmektedir. Kişi yer değiştirdiğinde tüketicilerin mekndaki konumları veya pazar değişmektedir. Pazarda yaşanan değişiklik üretim sisteminde verilen karaları da etkiler (Tekeli, 1975:153).

2011 yılında Kuzey Afrika'da ortaya çıkana ve daha sonra Orta Doğu'da yayılan "Arap Baharı" olarak adlandırılan halk kalkışmalarının Tunus, Libya ve Mısır'da Őiddeti artmış, bu hareketler Suriye'de bir i çatışmaya ve akabinde savaşa neden olmuştur (Philips, 2012). Tunus'ta başlayan, Mısır, Libya, Fas, Cezayir, Suriye, Ürdün, Bahreyn ve Yemen'e kadar yayılan ve Arap Baharı olarak isimlendirilen toplumsal hareketler her ne kadar aynı sebeple meydana gelmişe de ülkelerde farklı Şekillerde sonuçlanmıştır. Bu toplumsal hareketlerden en fazla etkilenen lke Suriye olmuştur. Suriye'de yaşanan i savaşla birlikte bu ülkeden, başta komşu ülkelere olmak üzere kitlesel nüfus hareketleri gerçekleşmiştir. Günümüzde uluslararası büyük bir sorun haline gelen Suriyeli mltecelere Türkiye'den dost eli uzanmış, batılı zengin devletler kendi ülkelerine çeşitli yollarla kaçak giden mlteceleri toplumsal ve ekonomik açıdan büyük bir risk unsuru olarak görmüşlerdir. Gittikleri ülkelerde her geçen gün sayısı artan Suriyeli mlteceler, sosyal ve ekonomik hayatta belirli bir değişime sebep olmaktadır. Bunlardan biri olan Türkiye'nin birçok yerleşim merkezinde belli bir nüfusa sahip olan bu göçmenler, yerleştikleri mekânın sosyal ve ekonomik dokusundan hem etkilenmiş hem de yaşadıkları alanlarda bu dokuyu etkilemiştir. Bu yerleşim merkezlerinden biri olan ve Suriye sınırında yer alan Kilis ilindeki ekonomik girdi ve çıktılar belirli değişimleri ile göze çarpmaktadır. Bu değişim ciddi sorunları da beraberinde getirmektedir.

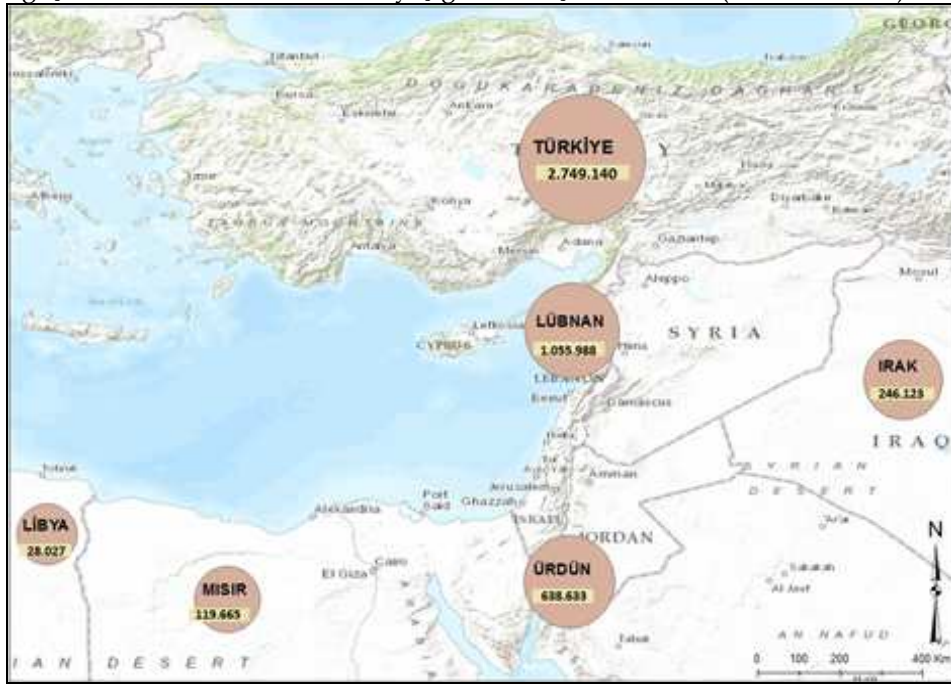
2. Suriyeli Mülteci Nüfusu ve Dağılışı

Suriye'de beş yıldır yaşanan iç savaş ile birlikte, Rusya ve İran'ın bu ülkeye askeri müdahalesi sonucu yüzbinlerce insan hayatını kaybetmiş, milyonlarca insan ülke içinde ve ülke dışına göç etmek zorunda kalmıştır.17 Aralık 2015 yılında dünyadaki kayıtlı Suriyeli mülteci sayısı 4,390,439 kişidir. 2013 yılında komşu ülkelerde 2 milyonu aşkın Suriyeli mültecinin yanı sıra Suriye içerisinde yerlerinden edilmiş nüfus en az 6,5 milyon iken (Doucet, 2013:8), 2014'te bu sayı 7,6 milyona yükselmiştir. 2014 yılında dünya ölçeğinde her yerinden edilmiş 5 kişiden biri Suriyeli olmuştur. Suriye ayrıca dünyadaki mültecilerin en büyük kaynak ülkesi durumundadır. Suriye 2014 yılında, Afgan mültecilerin 30 yıldaki sayısından fazlasına ulaşmıştır (UNHCR, 2014:8). Savaşın etkisiyle ortaya çıkan zorunlu göç olgusu milyonlarca insanın bir bilinmeze yelken amasına sebep olmaktadır. 15 Ocak 2012 yılında dünyadaki Suriyeli mülteci sayısı 9,500 iken bu rakam 4 Ekim 2015'te 4,088,078'e 17 Şubat 2016'da 4,718,230'a yükselmiştir (UNHCR, 2015). Dünyadaki kayıtlı Suriyeli mülteci sayısı Nisan 2016 yılı itibariyle 4 milyon 837 bin 527'dir (Tablo 1).

Tablo 1: 29 Haziran 2012 ile 11 Nisan 2016 tarihleri arasında Suriye'den diğer ülkelere iltica eden mülteci sayısı. (UNHCR, 18 Nisan 2016).

Gün- Ay	Yıl	Nüfus miktarı
29 Haziran	2012	97,378
14 Haziran	2014	2,838,021
30 Kasım	2014	3,218,819
30 Aralık	2015	3,222,565
4 Şubat	2015	3,718,980
1 Mart	2015	3,749,715
13 Mart	2015	3,922,830
10 Nisan	2015	3,977,295
29 Ağustos	2015	4,088,078
4 Ekim	2015	4,180,946
17 Şubat	2016	4,718,230
11 Nisan	2016	4,837,572

Dünyadaki mültecilerin yaklaşık % 98'i Türkiye, Lübnan, Ürdün, Irak ve Mısır'da barındırılmaktadır. Türkiye'de bulunan kayıtlı Suriyeli sığınmacı sayısı Nisan 2016 tarihi itibarıyla yaklaşık 2 milyon 755 bin iken, Mısır, Irak, Ürdün ve Lübnan'da 2 milyon 88 bin 436 (Lübnan'da 1.055.988, Mısır'da 119,665, Ürdün'de 638,633 ve Libya'da 28,027) Suriyeli mülteci bulunmaktadır (Şekil 1). Bu nüfusun % 49.2'sini erkekler oluştururken, % 50.8'ini de kadınlar meydana getirmektedir. Yaş gruplarına dikkat edildiğinde ise göç edenlerin % 45.9'unu 18-59 yaş grubu oluşturmaktadır (UNHCR, 2016).

Şekil 1: Türkiye ve komşu ülkelerde bulunan Suriyeli mülteci sayısı (11 Nisan 2016). (UNHCR, Nisan 2016).

Suriyeli mültecilerin % 90'ı gittikleri ülkelerde şehirselle ve kırsal yerleşmelerde yaşarken, % 10'u da kamplarda barınmaktadır. Dünya genelinde kampta kalan Suriyeli mülteci sayısı 489,538 iken, kamp dışında şehirlerde ve kırsal alanlarda 4,348,034'ü yaşamaktadır. Türkiye'de kamplarda kalan sığınmacı sayısı şehirlerde yaşayanlarla kıyaslanamayacak kadar azdır (UNHCR, Nisan 2016). Komşu ülkeler Suriye'deki krizin politik, ekonomik, sosyal ve güvenlik yükünün altında kalmışlardır. Mültecileri korumak için uluslararası dayanışma ve devletlerarası işbirliği bir zorunluluktur. Mültecileri barındıran devletlerin mali yükünü hafifletmek için diğer devletler tarafından Mülteciler için daha fazla mali yardım ve destek verilmelidir. Sığınma talebine bağlı olarak ev sahibi ülke üzerindeki mülteci baskısı artmaya devam ederken bölgede Suriye için mülteci sığınmacıların güvenliğini sağlamak Suriye için zordur. Bölge dışında koruma arayan Suriyeli sığınmacıların çoğu bütün tehlikelere rağmen deniz yolculuğu yapmaktadırlar. Suriye de meydana gelen savaş, büyük küresel etkilere sahip olan ve yakın tarihin en büyük insani ve kalkınma krizidir. Yakın bir gelecekte siyasi bir çözüm görülmemekte (Regional Progress Report, 2015:2) bu da endişeleri arttırmaktadır.

2011 yılı ile Ekim 2015 arasında Avrupa'ya giden Suriyeli mülteci sayısı toplamda 681,713 iken sadece 2014 yılında Avrupa'ya iltica eden toplam Suriyeli mülteci sayısı 137,887 kişidir. Bu rakam 2015 yılının Nisan ayından ve Ekim ayına kadar 6 aylık sürede 7652 kişilik bir artış olmuştur. Nisan 2011 ve Kasım 2015 yılları arasında Avrupa'da sığınma talebinde bulunan Suriyeli mülteci sayısı 807,337 iken toplam mülteci sayısı 893,571'e, 2016 yılının Nisan ayında Avrupa ülkelerinde sığınma başvurularında bulunan sayısı 1.037.760'a yükselmiş iken Avrupa ülkelerindeki toplam mülteci sayısı da 1,348,975 olmuştur (Tablo 2). Avrupa ülkelerine sığınma başvurusunda bulunan Suriyeli sayısı ile toplamda burada bulunan mülteci sayısı arasındaki fark ülkelerin bazı Suriyeli mültecilerin sığınma başvurusunu kabul etmemesinden kaynaklanmaktadır. Sığınmacılar Avrupa'ya gidebilmek için tüm mal varlıklarını satarak göçmen kaçakçılarına vermekte ve bu süreçte ölümü göze almaktadır.

Tablo 2: Avrupa'daki Suriyeli mültecilerin sayıları (Kasım 2015- Nisan 2016). (Syria Regional Refugee Response-Regional Overview)

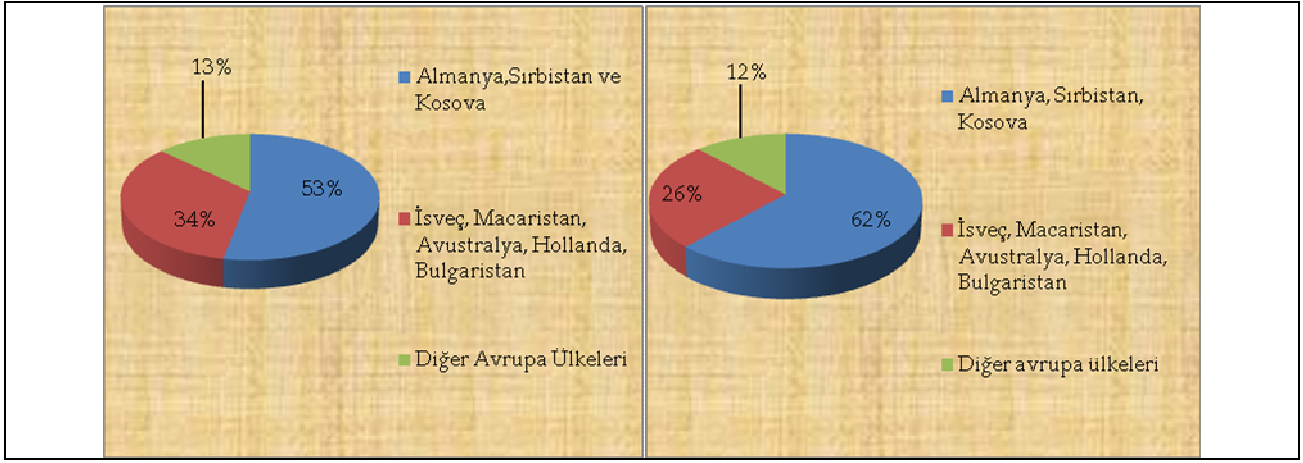
Ülke	Mülteci sayısı		Ülke	Mülteci sayısı	
	Kasım 2015	Nisan 2016		Kasım 2015	Nisan 2016
İsveç	93,273	110,333	Litvanya	29	39
Norveç	11,246	14,037	Letonya	89	93
Danimarka	14,533	19,545	Estonya	42	42
Finlandiya	-	1,581	Macaristan	71,845	72,505
Almanya	153,655	332,494	Slovenya	189	328
Hollanda	27,411	31,963	Hırvatistan	359	400
Belçika	12,030	15,951	Sırbistan ve Kosova	205,587	313,445
Birleşik Krallık (İngiltere)	8,060	9,467	Romanya	2,427	2,565
İrlanda	113	187	Bulgaristan	16,607	17,670
Lüksemburg	496	875	Yunanistan	4,625	7,011
İsviçre	10,202	12,931	Arnavutluk	205,587	190
Fransa	8,894	11,694	Karadağ	2,964	2,976
İspanya	6,253	8,861	Bosna-Hersek	102	106
Portekiz	190	206	Kıbrıs	2,889	3,527
İtalya	2,183	2,825	Malta	1,104	1,327
Avusturya	27,379	39,131	İzlanda	29	55
Çek Cumhuriyeti	346	394	Makedonya	2,087	313,445
Polonya	746	776	Toplam	893,571	1,348,975

Nisan 2016 itibariyle komşu ve Avrupa ülkelerindeki Suriyeli sayısı 4,840,555'i bulmuştur. Bu rakamın yaklaşık 1 milyon 350 bini Avrupa ülkelerinde iken yaklaşık 3 milyon 500 bini de çevre ülkelerdedir (Şekil 2).

Şekil 2: Suriyeli mültecilerin çevre ve Avrupa'da gittiği ülkeler.

Suriye'deki iç savaşın başladığı 2011 yılından günümüze kadar Avrupa'ya giden mülteci sayısında artış meydana gelmiştir. 2014 yılında Avrupa'ya iltica eden Suriyeli sayısı 137,947 iken, 2015 yılının Ekim ayında bu rakam 681,713'tür. Avrupa'ya giden göçmenlerin % 53'ü Almanya ve Sırbistan ve Kosova'ya, % 34'ü İsveç, Macaristan, Avustralya, Hollanda ve Bulgaristan'a, % 13'a ise diğer Avrupa ülkelerine gitmişlerdir (Şekil 3) (UNHCR, Ekim 2015). 11 Nisan 2016 tarihi itibariyle Avrupa'da olan mülteci sayısı 1,037,760'ı bulmuştur. Mültecilerin % 62'si Almanya, Sırbistan ve Kosova'da, % 26'sı İsveç, Macaristan, Avustralya, Hollanda ve Bulgaristan'da, % 12'si ise diğer Avrupa ülkelerindedirler (Şekil 4).

Şekil 3: Suriyeli Mültecilerin Avrupa ülkelerine dağılımının yüzde oranları (Kasım 2015).

Şekil 4: Suriyeli Mültecilerin Avrupa ülkelerine dağılımının yüzde oranları (11 Nisan 2016).

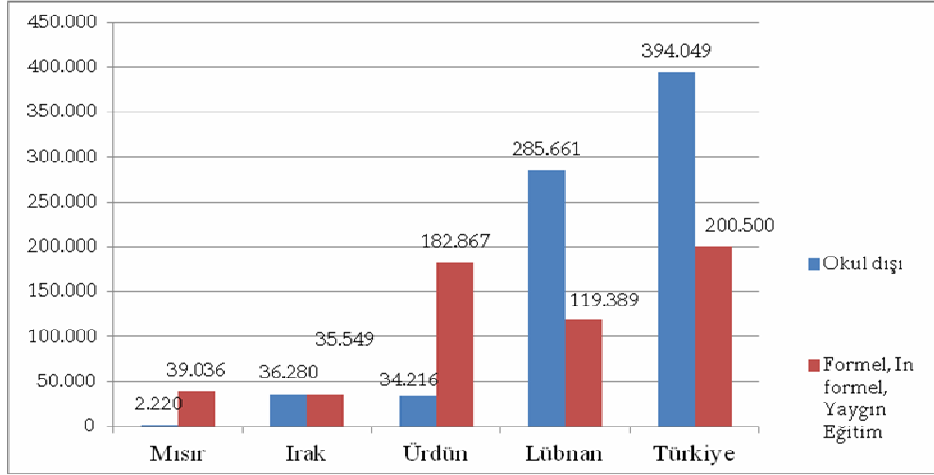
Hemen hemen her gün sınırlarımız içinden Akdeniz'den Yunanistan'a geçmeye çalışan Suriyeliler geçirdikleri kazalarla büyük dramlar yaşamaktadırlar. Türkiye'nin sahil güvenlik birimlerince Akdeniz'den yaklaşık 65 bine yakın göçmen kurtarılmıştır. Sahil güvenlik biriminin bu çalışmaları 5 milyon avro olduğu belirtilmiştir (Sputnik, 2015). Uyguladığı açık kapı politikasıyla ülkemiz, milyonlarca Suriyeliyi barındırırken, AB ülkeleri Avrupa'ya giden Suriyeli mültecileri kendi ülkeleri açısından büyük bir tehdit unsuru olarak değerlendirmektedir. Son aylarda ülkemizdeki Suriyeli sığınmacıların kaçak yollarla AB ülkelerine gitme girişimleri sonucu AB ülkeleri bu durumu kendi ülkeleri açısından büyük bir olumsuz durum olarak değerlendirdikleri için Türkiye ile 4 maddelik bir uzlaşma paketi imzalamıştır. Bu pakette yer alan maddelere göre:

1. Türkiye sınırına Suriyeli sığınmacılar için 2 milyon nüfusu barındıracak 6 mülteci kampının kurulması kararlaştırılmıştır. Bu kampların finansmanı için AB ülkeleri ile ortak bir fon oluşturulacaktır.
2. Türkiye, sığınmacıların Yunanistan ve Bulgaristan üzerinden geçiş yollarını kapatacak ve ülkemiz AB'ye sınır güvenliği garantisi verecektir.
3. Ege denizindeki güvenlik kontrolleri ağırlaştırılarak, Türk ve Yunan sahil güvenliği ortak çalışma yapacak ve bu çalışma AB sınır güvenliği kurulu Frontex tarafından koordine edilecektir.
4. AB ülkeleri Türkiye'nin yükünü azaltmak için 500 bin mülteciyi güvenli bir güzergah üzerinden alacaktır (Milliyet Haber, 2015).

13 Kasım 2015 tarihinde Fransa'nın başkenti Paris'te meydana gelen terör saldırıları neticesinde, 129 kişinin hayatını kaybetmesi ve 352 kişinin yaralanması sonucu Fransa, mültecilerin ülkelerine alınmayacağı yönünde açıklamalarda bulunarak sınırlarını kapatmıştır. Avrupa'nın 11 Eylül'ü olarak değerlendirilen bu elim olayla, diğer Avrupa devletleri tarafından da sınırların mültecilere kapatılacağı ve güvenlik önlemlerinin arttırılacağı yönünde açıklamalar yapılmıştır. Avrupa ülkelerine gitme umudu tükenen sığınmacıların ülkemiz üstündeki baskısı derinleşmiştir. Avrupa devletlerinin Suriyeli mültecileri ülkelerine almamaları çeşitli şekillerde sınırlarından geçirmemesi hatta bazı ülkelerin sınırlarından geçen Suriyeli mültecilere şiddet uygulaması dünya kamuoyunda çeşitli tartışmaları da beraberinde getirmiştir. AB devletleri, ülkelerindeki mülteci baskısını azaltmak için Türkiye ile 1 Ekim 2014 yılında, AB topraklarına Türkiye üzerinden girdiği tespit edilen kişilerin geri gönderilmesini öngören, Geri Kabul antlaşması yapmış, 1 Haziran 2016'dan itibaren yürürlüğe giren geri kabul antlaşmasına Danimarka ve İrlanda taraf olmamıştır. Bununla birlikte Türkiye, AB ile arasında meydana gelen bazı anlaşmazlıklar ve AB'nin yapması gereken yardımı yapmaması nedeniyle bu antlaşma hükümlerini şimdilik askıya almıştır.

2011 yılında Suriye krizinin başladığı günden bu yana 142 bin Suriyeli çocuk sürgünde doğmuştur. Ulusal sivil kayıt sistemleri olmadıkça onların doğumlarını tescilleme ve belgelemekten mahrum olduklarından yeni doğan mültecilerdeki vatansızlık riski artmıştır. Ailelerin ve toplulukların ulusal çocuk koruma sistemlerini destekleme çabaları kritik bir durumdur. Mülteci çocuklar daha fazla şiddet, istismar, ihmal ve sömürüyle karşı karşıya kalacaktır. Lübnan'da günlük olarak 250 kadın ve çocuk tıbbi, duygusal ya da yasal destekten ve erken evlilik, cinsel taciz ve negatif başa çıkma mekanizmalarından kendilerini korumaları mümkün olmayacaktır. Mısır'daki çocuklar, gençler ve ebeveynlere psikolojik desteğin sağlanması, yaşam becerilerinin geliştirilmesi, öğretmenlerin pozitif disiplin vermesi, özel hizmetlerin verilmesi çocuk üzerindeki baskıların azalmasında etkili olabilir. Türkiye'de genç ve yetişkinlerin ev sahibi topluluklarda çalışması toplumsal gerilimin altta yatan bu sebebinin pozitif değişim ajanlarına dönüştürmesi mümkün görülmemektedir (Regional Progress Report, 2015:12-13). Lübnan'da 107 bin çocuk resmi olarak okula devam ederken buna karşılık okula devam etmesi düşünülen genel hedef 228 bindir. Irak'ta 26 binden

fazla Suriyeli çocuk okula gidememektedir. Ürdün'de 225 bin okul yaşındaki çocuğun sadece 129 bini okula gidebilmektedir. Ürdün'deki 150 bin çocuktan daha fazlası güvenli öğrenme ortamları ders kitapları ve öğretmenlerin olmaması nedeniyle eğitime devam edememektedir. Türkiye'de 5 bin Suriyeli gönüllü öğretmen kamp içi ve kamp dışında yerel desteklerle birlikte eğitim vermektedir. Okul dışı çocukların enformel eğitimini tehlikeye sokmaktadır. Erken evlilikler ve çocuk işçiliği çocukların eğitimlerinin yarım kalmasında ciddi risk unsurlarıdır. Türkiye'de yaşayan mülteci çocukların 394.049'u okula devam etmiyor iken 200.500'ü okula devam etmektedir (Şekil 5) (Regional Progress Report, 2015: 20-21).

Şekil 5: Okul çağı olup formal ya da enformel eğitim alan ve okul çağında olup eğitim görmeyen Suriyeli sığınmacı çocukların sayısı.

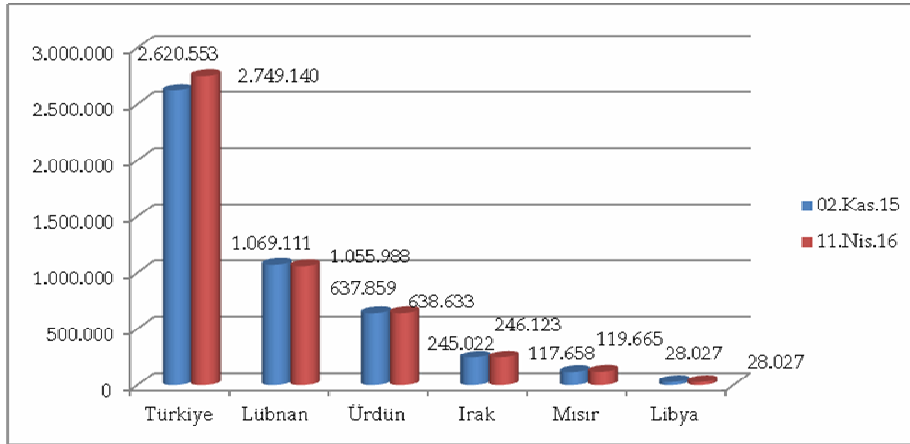
3. Sığınmacı Göçleri ve Türkiye

Türkiye coğrafi konumu, komşu ülkelerle tarihi ve kültürel bağları ile stratejik avantajından dolayı geçmişten günümüze sığınma ve mülteci hareketlerinin önemli ölçüde yaşandığı bir ülke olmuştur. Anadolu yarımadası tarihi süreçte pek çok dini ve siyasi sığınmacıya ev sahipliği yapmıştır (Deniz, 2009:101). Türkiye farklı kültürlerin ve kimliklerin bir arada yaşadığı, halkı misafirperver ve yardımsever olan bir ülkedir. İki yüzyılı aşan bir süredir çevre bölge ve ülkelerden kitlesel göçlerin hedefi olan Türkiye, tarih boyunca mazlum milletlerin koruyucusu ve kollayıcısı olmuştur. Kendi ülkelerindeki totaliter rejimlerin baskısından, ortaya çıkan kaos ve savaşlardan kaçan komşu ülke vatandaşları, barış ve güven ortamında huzur içinde yaşamlarını sürdürmek için ülkemize sığınmışlardır. Konumu ve çevresindeki ülkelerde yaşanan siyasi gelişmelerden dolayı her yıl binlerce mülteci ve kaçak göçmen Türkiye sınırlarını zorlamaktadır (Deniz, 2009:1-2). Türkiye'ye olan göçler, çoğunlukla Türkiye dışındaki soydaşların ve Müslüman halkların totaliter rejimlerden veya savaştan kaçmalarından kaynaklanmaktadır. Bu göçler büyük oranda Ulusal, sosyo-kültürel, siyasal, ırksal, mezhepsel gibi nedenlerle gerçekleşmektedir (Ünal, 2012:50). Suriye ile aramızdaki tarihi, kültürel ve komşuluk bağları sebebiyle Suriyeli sığınmacıların en fazla göç ettiği ülke Türkiye'dir. Suriyeli göçmenlerin Türkiye'yi tercih etmelerindeki başlıca sebepler coğrafi yakınlık, ulaşım kolaylığı ve devletimizin mazlum milletlerin hamisi olmasıdır. Ayrıca ülkemiz tüm İslam coğrafyasında Müslüman halkların koruyucusu olarak görülmektedir.

Türkiye'ye olan Suriyeli mülteci akışı 29 Nisan 2011'de Suriye'deki çatışmalardan kaçan 250-300 kadar sığınmacının topraklarımıza sığınma talebinde bulunmasıyla başlamıştır. Meydana gelen mülteci krizi karşısında Türkiye "açık kapı" politikası benimseyerek sığınmacıların barınması için önce Hatay ilinde daha sonra sınıra yakın diğer illerde kamplar kurmuştur. Suriye'de 15 Mart 2011 yılında başlayan rejim karşıtı eylemlere güvenlik güçlerince sert müdahalelerin yapılması ve siyasi krizle başlayan çatışmalar hızla ülke geneline yayılmıştır. Başlangıçta çatışmalar hükümet güçleri ile muhalifler arasında gerçekleşirken, Mayıs 2013'ten itibaren Suriye'nin kuzeyinde Türkiye sınırındaki bölgelerde farklı etnik ve dini gruplar arasında da çatışmalar yayılmıştır. 21 Mayıs 2013 yılında kimyasal silahların kullanılması sonucu Suriye'ye askeri müdahale olasılığı tartışılmaya başlanmıştır. Yaşanan bu olayların artması sığınmacı hareketliliğinin yeniden ivme kazanmasına yol açmıştır. Suriye'de süregelen çatışmalar sonucu bu ülkeden komşuları Ürdün, Irak, Lübnan, Mısır ve Türkiye'ye büyük göçler (İHD, 2016) yaşanmıştır.

Suriye'de yaşanan iç savaşın zaman zaman alevlenmesi Arap, Kürt, Yezidi, Türkmen, Alevi kökenli Suriyelilerin ülkemize olan kitlesel göçlerini arttırmıştır. Suriye'de 2011 yılının Mart ayından bu yana devam eden çatışmalar, Avrupalı devletlerin ve Rusya'nın ülkeye müdahaleleri sonucu binlerce insan hayatını kaybetmiş, yaralanmış ve milyonlarca insan göç ederek mülteci durumuna düşmüştür. 2012 yılı Ekim ayında ülkemizdeki Suriyeli sayısı 140 bin dolaylarında iken, 2014 yılına kadar ülkemizdeki Suriyeli sığınmacı sayısı 900 bini bulmuştur (AFAD, 2014:3). 2015 Kasım ayı itibarıyla bu sayının 2 milyon 620 bin

553 olduğu resmi makamlarca ifade edilmiştir. 2016 yılının Nisan ayında Türkiye’de bulunan Suriyeli sığınmacı sayısı resmi rakamlara göre 2,749,140’ı (Şekil 6) bulmuştur (UNHCR, 2015-2016). Lübnan’da bulunan Suriyeli mülteci sayısında bir düşüş yaşanırken diğer ülkelerde artış söz konusudur. Libya’daki mülteci sayısında bir değişim görülmemektedir. Ülkemizde bulunan sığınmacıların % 58.8’ini erkek nüfus, % 49.2’sini ise kadın nüfus oluşturmaktadır. Türkiye’de yaşayan Suriyelilerin % 42,3’ünü 18-59 yaş grubu oluşturmaktadır.

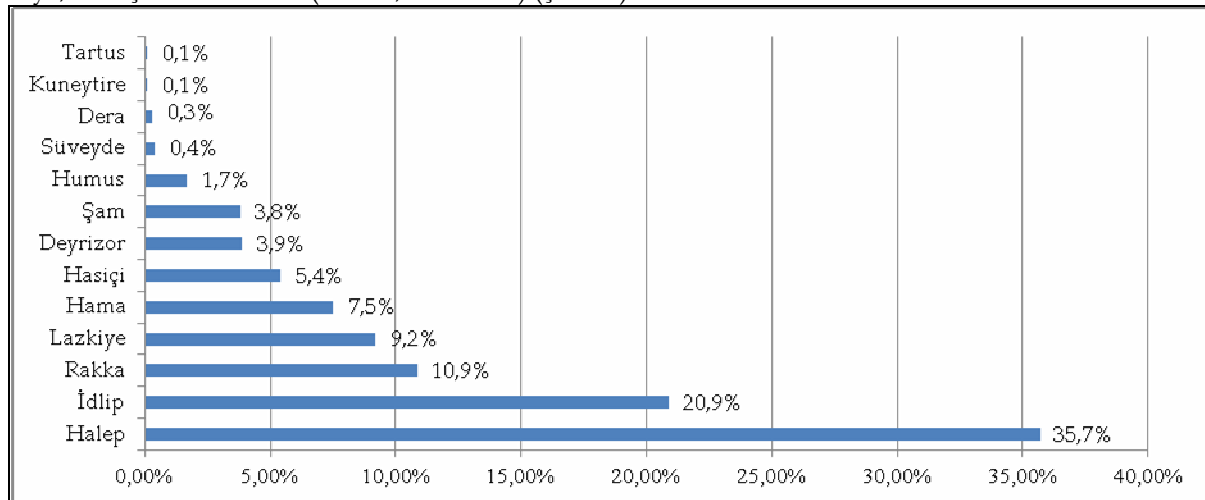

Şekil 6: Kasım 2015 ve Nisan 2016 tarihlerinde Türkiye ve diğer komşu ülkelerde bulunan kayıtlı Suriyeli mülteci sayısı. (UNHCR, 2015-2016).

Suriye’den ülkemize gelen göçmenlerin sayısının bu denli yüksek olacağı ilk zamanlar öngörülmediği için yapılan çalışmalar yetersiz kalmaktadır. Olaylardan önce nüfusun yaklaşık 22 milyon dolayında olduğu Suriye’de, 10 milyon kişi insani yardıma muhtaçtır. 2014 yılında 10 milyon Suriyelinin 9.3 milyonu evlerini terk etmek zorunda kalmış, 4.3 milyonu komşu ülkelere iltica etmiştir. İltica eden Suriyelilerin dörtte üçü kadın ve çocuklardan oluşmaktadır (AFAD, 2014:3).

Başbakanlık AFAD tarafından 10 ilimizde 16 çadır kent ve 6 konteyner kent olmak üzere 22 barınma merkezi kurulmuştur. Çadır ve konteyner kentlerde, barınma, yiyecek, sağlık, güvenlik, sosyal aktivite, eğitim, ibadet, tercümanlık, haberleşme, bankacılık ve diğer hizmetler verilmektedir. Barınma merkezleri dışında ise 2014 yılında yaklaşık 900 bin Suriye vatandaşı bulunmaktadır. Geçici barınma merkezlerimizde bugüne kadar toplam 482.809 Suriyeli misafirimiz kalmıştır. Göçmenlerin 263.314’ü Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’nin (BMMYK) de gözetiminde gönüllü olarak geri dönüş yapmıştır (AFAD, 2014:3).

Türkiye’deki Suriyeli sığınmacılardan kamp dışında olanların yaklaşık % 45’inin AFAD kaydı ve yaklaşık % 20’sinin oturma izni bulunmaktadır. Kamplarda yaşayan Suriyeli sığınmacıların yarısından fazlası ve kamp dışında yaşayanların da dörtte biri, Türkiye’ye resmi olarak, önemli bir yüzdesi resmi olmayan bir sınır noktasından pasaportsuz giriş yapmıştır. Türkiye’deki sığınmacıların çoğunluğu yoğun çatışma merkezi olan Halep ve İdlip’ten gelmişlerdir. Sığınmacıların önemli bir kısmının geldiği diğer kentler Rakka, Lazkiye, Hasiçi ve Hama’dır (AFAD, 2013:9-15) (Şekil 7).

Şekil 7: Türkiye’de kamplarda yaşayan Suriyeli sığınmacıların geldikleri Kentlere Göre Dağılım (2013). (AFAD, 2013:15).

2011 yılından günümüze kadar Türkiye’ye her geçen gün artan sayıda yoğun göçler yaşanmıştır. Ülkemize gelen sığınmacılar Gaziantep, Hatay, Kilis, Şanlıurfa, Mardin, Osmaniye, Adıyaman, Kahramanmaraş, Malatya ve Adana’da onlar için kurulmuş barınma kamplarına yerleştirilmiştir. 2013 yılında

ülkemizde kurulan barınma merkezlerindeki Suriyeli sığınmacı sayısının 210,358 (Tablo 3) olduğu tespit edilmiştir (Orsam 2014).

Tablo 3: Ülkemizde bulunan barınma merkezleri ve barınan kişi sayısı (Aralık 2013). (Dünya Bülteni (2013)).

Barınma Merkezleri		Kişi sayısı
Hatay		14.999
Gaziantep	İslahiye	9.779
	Karkamış	7.796
	Nizip	16.244
Kilis	Öncüpınar	14.067
	Elbeyli (Beşiriye)	23.305
Şanlıurfa	Ceylanpınar	20.496
	Akçakale	25.271
	Viranşehir	7.811
	Harran	14.261
Kahramanmaraş		15.050
Osmaniye		9.098
Adıyaman		9.851
Adana		11.816
Mardin		3.169
Malatya		7.205
Hastanede hasta, yaralı ve refakatçi		140
Toplam		210.358

Barınma kamplarındaki konteyner ve çadır kentler kısa zamanda dolmuştur. 2014 yılının Nisan ayında 221,442'ye, Kamplar ve çadır kentler dışında kalanların sayısı da 300 bin kişidir (AFAD, 2015). 19 Nisan 2014 tarihi itibarıyla Şanlıurfa'daki dört barınma merkezinde 73,739 Suriyeli yaşamaktadır. Buna göre, barınma merkezlerinde yaşayan toplam Suriyeli misafirlerin yüzde 33.3'ü Şanlıurfa'da bulunmaktadır. Konteyner kentlerdeki göçmen nüfusunun en fazla olduğu ikinci il Kilis'tir. Toplam Suriyeli misafirlerin yüzde 17'sine karşılık gelen 37,678 Suriyeli, Kilis'teki iki barınma merkezinde bulunmaktadır. Sığınmacıların 33,950'si (%15,3) Gaziantep'te, 15,668'si Kahramanmaraş'ta, 14,599'u Hatay'da, 11,451'i Adana'da, 9,901'i Adıyaman'da, 9,230'u Osmaniye'de, 8,151'i Mardin'de ve 7,075'i Malatya'da 7.075 bulunmaktadır (Tablo 4).

Tablo 4: Barınma Merkezleri ve Bu Merkezlerde Bulunan Suriyeli Sayıları (19.04.2014). (AFAD, 2014: 44).

İl	Barınma Merkezi Sayısı	Mevcut Suriyeli Sayısı	Toplam İçerisindeki Oranı %
Şanlıurfa	4	73,739	33,3
Kilis	2	37,678	17,0
Gaziantep	4	33,950	15,3
Kahramanmaraş	1	15,668	7,1
Hatay	5	14,599	6,6
Adana	1	11,451	5,2
Adıyaman	1	9,901	4,5
Osmaniye	1	9,230	4,2
Mardin	2	8,151	3,7
Malatya	1	7,075	3,2
Toplam	22	221,442	100,0

12.08.2015 tarihi itibarıyla ülkemizde bulunan 10 ildeki 25 barınma merkezinde 262.134 sığınmacı bulunurken, barınma merkezleri dışında ülkemizin hemen hemen her yerinde bulunanların sayısı resmi rakamlara göre 1,905,984'tür (Tablo 5). Bu rakam Nisan 2016'da 2,749,140 olmuştur.

Tablo 5: Barınma merkezleri ve barınma merkezlerinin dışında bulunan kayıtlı sığınmacılar (2015). (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü; UNHCR).

Barınma merkezleri	Kişi sayısı
Hatay	15,048
Gaziantep	42,375
Kilis	34,794
Şanlıurfa	104,606
Kahramanmaraş	17,725
Osmaniye	9,222
Adıyaman	9,408
Adana	11,085
Mardin	10,125
Malatya	7,746
Genel toplam	262,134
Geçici barınma merkezleri dışında bulunan Suriyeli sayısı (Ağustos 2015)	1,643,850
Ülkemizdeki toplam Suriyeli sayısı (Ağustos 2015)	1,905,984
Ülkemizdeki toplam Suriyeli sayısı (Nisan 2016)	2,749,140

Suriyeli sığınmacıların ilk geldikleri dönemlerde yanlarında getirdikleri parayı yerel piyasaya sokmaları yerel halk tarafından olumlu karşılanmıştır. Tüm sınır kentlerimizde 2012-2013 yıllarında yüksek oranda nüfus artışı yaşanmıştır. Bu durum ev sahiplerinin fazla miktarda kira geliri elde etmelerini sağlamıştır. Çalışma izni olmayan Suriyelilerin düşük ücret karşılığında tarım ve inşaat sektöründeki işler başta olmak üzere çeşitli işlerde çalışmaları, nitelsiz işgücü piyasasında artışa yol açmıştır. Hızlı nüfus artışı imalat ve perakende satış sektöründe de canlanma yaratmıştır. Devletin kamplarda verdiği hizmetlerde kullanılan malların yerel tedarikçilerden karşılanması yerel ekonomiye canlılık katmıştır (Orhan, 2014:18).

Türkiye, yaklaşık 2.8 milyon Suriyeli sığınmacıya hiçbir dini ve etnik köken ayrımı yapmadan kapılarını açmıştır. Ülkemizdeki sığınmacılardan 2 milyon 750 bini kayıt altına alınmıştır. Ülkemize gelen Suriyeli sayısında günbegün meydana gelen artışlar sebebiyle kamplar yetersiz kalmıştır. Bu yüzden Suriyelilerin büyük çoğunluğu şehirlerde yerli halka iç içe yaşamaya başlamıştır. Yarım milyona yakın kayıtlı kent sığınmacısı Hatay, Kilis, Şanlıurfa, Gaziantep ve Mardin'de yaşamaktadır. Ankara, İzmir, Antalya, İstanbul, Konya ve Mersin gibi büyük şehirler de sığınmacılar için cazip yerleşim alanları arasındadır. Mazlum-Der'e göre İstanbul'da yaşayan kayıt dışı Suriyeli sayısı 330 bini aşmıştır. Türkiye'de kayıtlı olan sığınmacılarla birlikte kayıtsız olanlar da dikkate alındığında ülkemizin ne kadar büyük bir uluslararası göç baskısı altında olduğu tahmin edilebilir. Göçmenlerin sayısının kamplara yetemeyecek kadar çok olması, onların Türkiye'nin çeşitli illerinde halkla iç içe yaşamalarına yol açmıştır.

2011 yılından bu yana ülkemizde Türkiye'de 35.000'in üzerinde Suriyeli dünyaya gelmiştir. Sığınmacıların büyük bir kısmını oluşturan çocuk ve gençler ülkemizde büyümektedir. Kilis'teki sığınmacılar arasında çocuk yaşta evlilikler söz konusudur. Evli çiftlerin çoğu ikiz çocuk sahibidir. Ailelerdeki çocuk sayısı 5-8 arasında değişmektedir. Suriyeli kadınlarla yerli erkekler arasında evlilikler yaşanmaktadır. Suriyelilerle evliliklerin artması iki toplumun kaynaşmasına vesile olmaktadır. Ülkemize gelen sığınmacıların büyük bir kısmını oluşturan çocuk ve gençler Türkiye'de büyümektedir. Çoğunluğu eğitim almaya da yaşam içinde Türkçeyi öğrenmeye başlamışlardır. Dolayısıyla bir kuşak sonra, ülkemizdeki Suriyelilerin Türk toplumuna entegrasyonu daha kolay olacaktır. Sığınmacılar çoğu yerel halkın çalışmayı tercih etmediği alanlarda istihdam edilmekte ve vasıfsız işgücü açığını kapatarak yatırım ortamına olumlu katkı sağlamaktadır. Ülkemizde açılan Suriyeli firmaların sayısında artış olmuştur. Suriyeliler yaşadıkları yerlerde küçük işletmeler açarak yerel üretime ve ticarete katkı sağlamaktadırlar (ORSAM-TESEV, 2015:8).

Ülkemizin 2011 yılından bu yana Suriyeli sığınmacılara harcadığı para resmi makamların yaptığı açıklamaya göre 10 milyar doları bulmuştur. Dünya ülkelerinden gelen destek ise 417 milyon dolar olmuştur. Türkiye'deki sığınmacılar mülteci olarak değerlendirilmediği için Suriyeliler, mülteciliğin getirdiği haklardan yararlanmak ve daha iyi yaşam koşullarına kavuşmak için Avrupa'ya göç etmektedirler. Yoğun bir göç akışına maruz kalmak istemeyen Avrupa, Türkiye'ye uzlaşma paketi sunarak, ülkemize büyük bir sorumluluk yüklemiştir. Özellikle Paris'te yaşanan terör saldırıları sonucu Suriyelilere Avrupa sınırlarının kapatılmasıyla ülkemizdeki sığınmacı nüfusun etkisi daha da artmıştır.

4. Materyal ve Yöntem

Suriye'de yaşanan iç savaşla birlikte Türkiye'nin diğer sınır kentleri gibi Kilis ili de büyük bir Suriyeli sığınmacı nüfusuna ev sahipliği yapmaktadır. Kilis şehrine gelen Suriyeli sığınmacıların buradaki kent hayatına yaptıkları sosyo-ekonomik, kültürel, demografik değişim ve mekânsal etkilerinin ele alındığı bu çalışmada, kapsamlı bir literatür taraması ve saha çalışması yapılmıştır. Coğrafyacıların giderek artan bir şekilde toplumsal karşılıklı ilişkiler ve özellikle insanın "karar verme" olgusunu etkileyen unsurlarla uğraşmaya başlaması, toplumda doğrudan gözlenebilen kalıplardan başka şeylerin de incelenmesini, ölçülmesini zorunlu kılmaktadır. İnsan faaliyetlerinin lokasyonu, geniş çapta onun kişisel tercih ve seçimleri olarak aldığımız "karar verme" davranışının sonucunu yansıtır. Toplumsal ve ekonomik olguları incelemek üzere bilgileri doğrudan doğruya toplumun bireylerinden elde etmek, en sağlıklı yol olması yanında, yayınlanmış daha önceki bilgilerin daha da değerlendirilmesi ve kontrolüne olanak verdiği için de ayrıca değer taşır. Bu aşamada kullanılacak yöntemler ise "anket" ve "mülakat"tır (Özgüç, 1994: 69).

Saha çalışmasında kentte sığınmacıların en yoğun yaşadığı mahalleler tespit edilerek niceliksel veri kaynağı olan anket yöntemi, niteliksel özellikleri belirlemede yararlanan mülakat yöntemi ve katılımcı gözlem tekniği kullanılmıştır. Araştırma evrenini Kilis kentinde kamp dışında yaşayan Suriyeli göçmenler oluşturmaktadır. Kentteki bütün Suriyeli göçmenlere ulaşmanın zaman, erişim ve güvenlik açısından güç olması nedeniyle örneklem grubu basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılarak seçilmiş bireylerden oluşmaktadır.

Anket soruları göçmenlerin demografik, sosyal ve ekonomik durumlarını, davranış, tutum ve görüşlerini yansıtan yapılandırılmış sorulardan oluşmuştur. 140 Suriyeli göçmene 35 soruluk anket uygulanmıştır. Suriyeli göçmenlere, sığınmacıların savaştan önceki ve şimdiki durumlarını karşılaştırmak

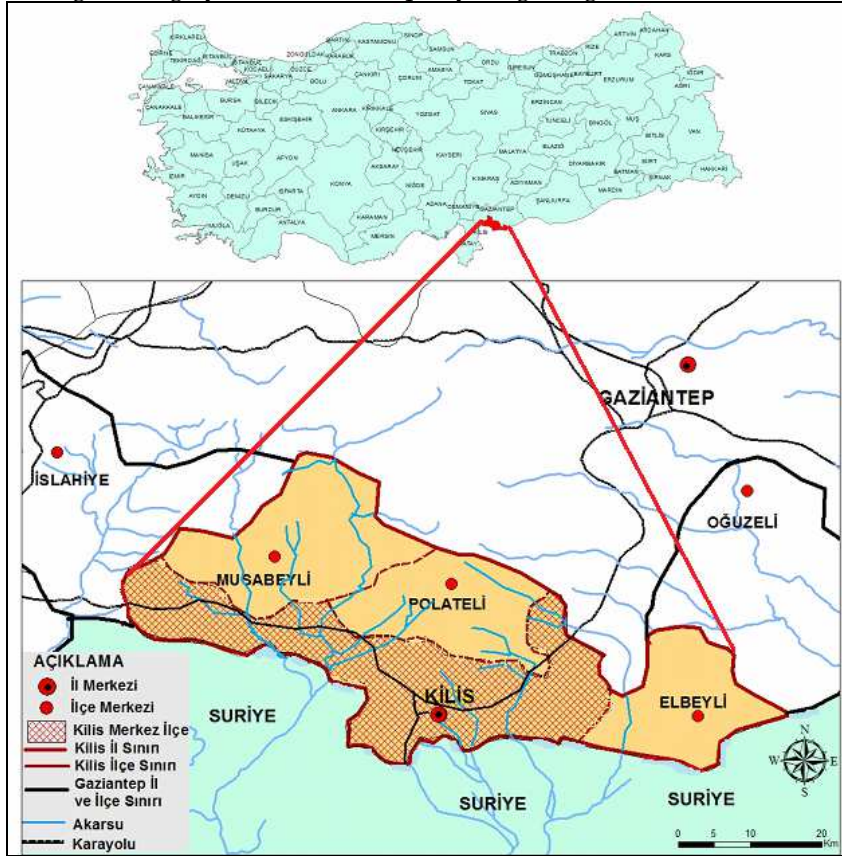
için göç öncesi durumlarıyla ilgili bazı sorular da yöneltilmiştir. Bireylerin görüşleri, tutumları ve kendileri hakkındaki algı ve yorumları konusunda derinlemesine durum tespiti için yapılanmamış açık uçlu 8 görüşme sorusu gruptan seçilen 40 kişiye sorulmuştur. Türkçe hazırlanan sorular tercüman yardımıyla sorulmuş ve elde edilen veriler frekans ve yüzde dağılımlarından oluşan tablolar hazırlanarak değerlendirilmiştir. Mülakat verilerinin değerlendirilmesinde betimleyici analiz kullanılmıştır.

Saha araştırmasında sığınmacılardan izin alınarak yaşadıkları meskenlerin fotoğrafları çekilmiş, çalışma görsellerle zenginleştirilmiştir. Bu çalışmada anket uygulaması ve görüşmeler yoluyla elde edilen bulgular şehirdeki tüm sığınmacılardan ziyade anket yapılan ve görüşmeye katılanları ifade etmektedir.

Kentte yaşayan sığınmacıların sosyo-ekonomik durumlarına göre barınma olanakları farklılık arz etmektedir. Ekonomik durumu iyi olmayan, iş olanakları sınırlı ve çoğu işsiz olan Suriyeliler, Kilis şehrinde yoğun olarak Mercidabık, Meşetlik, Mihali, Zeytinli, Ekrem Çetin, Barış, Yeni Mahalle, Muallim Rifat gibi mahallelerde yerleşmişlerdir. Bu mahallelerde yaşayanların büyük çoğunluğu Suriyeli göçmenlerdir, yerli halk parmakla sayılacak kadar azdır. Yaşadıkları mekânlarda Suriyelilerin kültürel özelliklerini yansıtan toplumsal alanlar ortaya çıkmıştır.

5. Kilis İlinin Coğrafi Konumu

Türkiye'nin güneyinde Suriye sınırında yer alan Kilis, Akdeniz ile Güneydoğu Anadolu bölgeleri geçiş kuşağı üzerinde bulunan bir ildir. İl Hatay- Maraş oluşu ile Fırat ırmağı arasında uzanan Gaziantep platosunun güneybatı kesiminde bulunur. Kilis, güneyden Suriye, batı ve kuzey-batıdan İslahiye, kuzey ve kuzeydoğudan Gaziantep merkez ve doğudan Oğuzeli ilçeleriyle çevrilidir (Şekil 8). Kilis ilinin yüzölçümü 1521 km², Suriye sınırına uzaklığı yaklaşık 10 km'dir. Kilis şehri aynı adı taşıyan ovasının kuzeybatı kesiminde Resul Osman dağı eteklerinde ortalama 680 m. yükseklikte kurulmuştur. Verimli Hilal olarak adlandırılan bölgenin kuzeybatı kesiminde yer alan Kilis, Anadolu'yu Ön Asya'ya bağlayan Anadolu ve Mezopotamya arasında geçişi sağlayan konumu ile ipek yolu güzergâhında bulunmaktadır.

Şekil 8: Kilis ilinin lokasyonu.

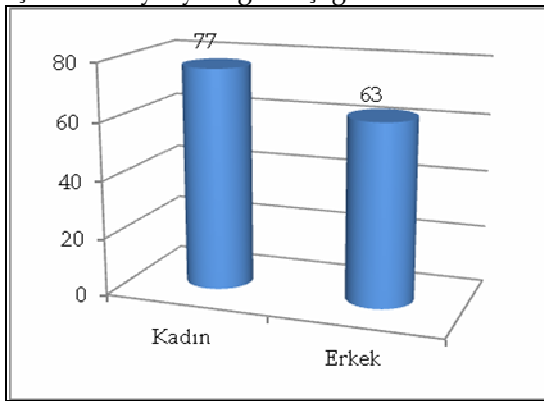
6. Kilis Nüfusu

Kilis'in 2015 yılı toplam nüfusu 130,655 iken şehir nüfusu 97,411, kır nüfusu 33,244'dir. Nüfusun % 75'i şehirde, % 25'i kırsal alanda yaşamaktadır (TÜİK, 2015). Kilis ilinin nüfus yoğunluğu dikkate alındığında km² ye 86 kişi düşmektedir. Yüzölçümü ve nüfus miktarı bakımından merkez ilçe önemli bir yer tutmaktadır. Kilis, sınırda yer alan bir il olması sebebiyle Türkiye'nin Orta Doğu'ya açılan kapısı özelliğine sahiptir. Suriye ile sınır ticaretinde önemli bir yer tutan Kilis, Suriye'de yaşanan iç savaşla birlikte sınır ticaretinde durgunluk yaşamaya başlamıştır. Özellikle son iki yılda Kilis merkez ilçede hızlı bir yapılaşma ve şehirselleşme görünümünde değişim vardır. Bunda en etkili faktör özellikle burada yaşayan Suriyeli sığınmacılardır.

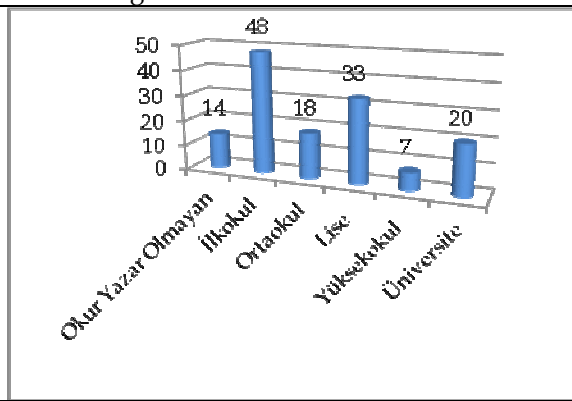
Göçle birlikte Kilis kenti, yerel nüfusun neredeyse 2.5 katı sığınmacıya ev sahipliği yapmıştır. Şehir nüfusu yaklaşık 98 bin iken sığınmacıların sayısı kayıtsız olanlar da dikkate alındığında 130 binin üzerinde olduğu ifade edilmektedir. Mart 2012'de Kilis'te 819 Suriyeli sığınmacı varken, bu rakam Nisan 2013'te 14 bine çıkmıştır. 19 Nisan 2014 tarihi itibarıyla Kilis'te Öncüpınar ve Elbeyli Beşirye Konteyner kentinde barınan sığınmacı sayısı 37,678'e ulaşmıştır. Öncüpınar Konaklama Merkezi'nde 15 bin ve Elbeyli Konaklama Merkezi'nde 24,000 olmak üzere 40,000'e yakın Suriyeli de Kilis'te kurulmuş kamplarda yaşamaktadır (Kilis Göç İdaresi, 2015). Ekim 2014 itibarıyla Kilis şehrinde yaşayan kayıt altına alınmış Suriyeli sayısı 98 bin iken, 2015 yılının Kasım ayında bu rakam 120 bine yükselmiş, Kilis Valiliğinin Nisan 2016'da yaptığı resmi açıklamaya göre bu rakam 130 bin olmuştur. Kayıtsız olan Suriyeliler de göz önüne alındığında miktarın çok daha fazla olduğu düşünülmektedir.

7. Katılımcılara İlişkin Veriler

Kilis şehrinde yapılan saha çalışmasında 140 Suriyeli sığınmacıyla birebir görüşme yapılmıştır. Bu çalışmaya katılanların % 77'si kadın, % 63'ü ise erkektir (Şekil 9). Ayrıca bu çalışmada görüşme yapılan sığınmacıların aile bireylerine yönelik veriler değerlendirilmiştir. Anket uygulanan ve görüşme yapılan gruba dahil olan bireylerin büyük kısmının eğitim seviyesi düşüktür (Şekil 10). Örneklem grubunda yer alan 168 çocuğun 62'si eğitim almakta iken diğer 62'si eğitim alamamaktadır. Eğitim çağında olmayanların sayısı da 44 kişidir. Dolayısıyla eğitim çağında olanların % 50'si okula gidememektedir.

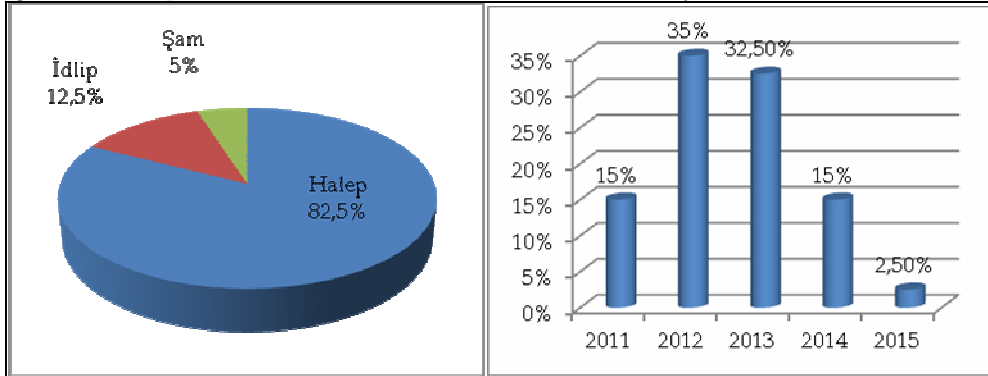

Şekil 9: Anket uygulanan ve görüşme yapılan bireylerin cinsiyet dağılımı %.

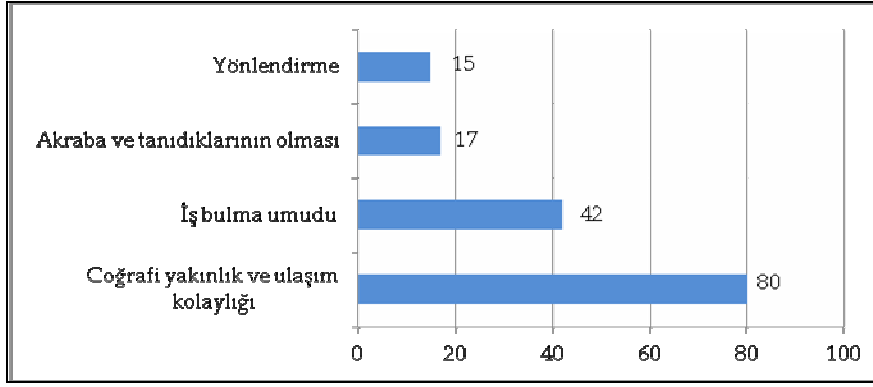
Şekil 10: Ankete katılan sığınmacıların eğitim durumu.

Yapılan saha çalışması sonucu Suriyeli göçmenlerin % 82,5'inin, Halep, % 12,5'inin İdlip, % 5'inin Şam'dan geldiği belirlenmiştir (Şekil 11). Görüşme yapılan sığınmacıların daha çok 2012 ve 2013 yıllarında Kilis şehrine geldikleri tespit edilmiştir (Şekil 12). Gelenlerin % 95'i kayıtlıdır.

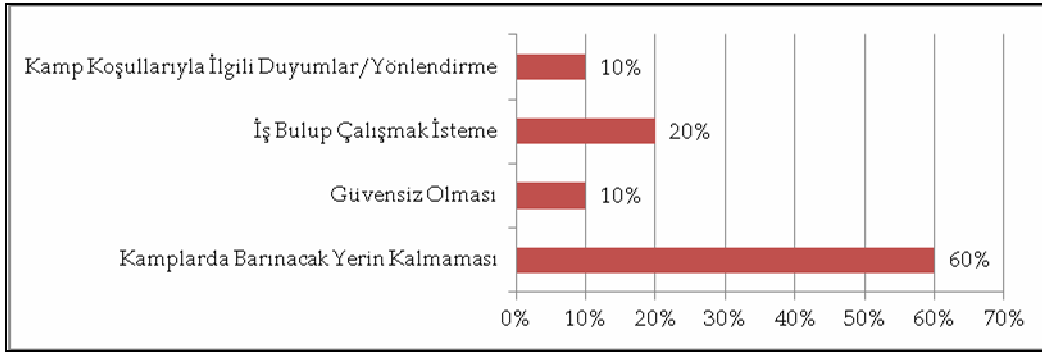
Şekil 11- 12: Kilis şehrine gelen sığınmacıların geldikleri yerler ve yılların oranı (%).

Sığınmacıların Kilis kentini tercih etmelerinin nedenlerinin başında coğrafi yakınlık ve ulaşım kolaylığı (Şekil 13) gelirken, bir kısmı Kilis'te akraba ve tanıdıklarının olması, bir kısmı ise iş bulma umuduyla buraya geldiklerini belirtmişlerdir.

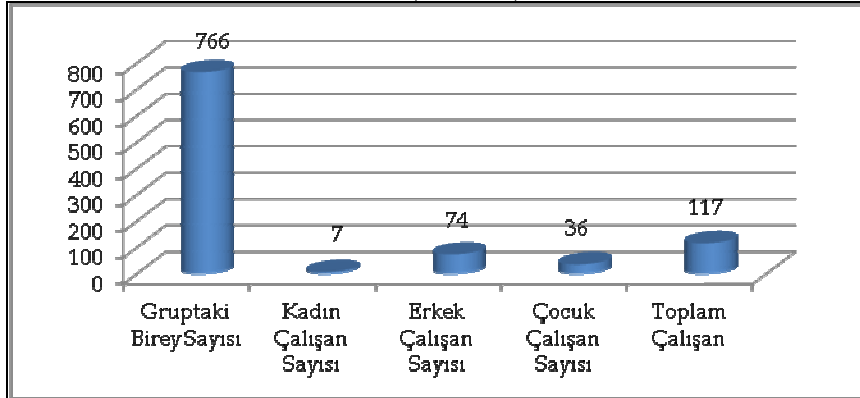
Şekil 13: Göçmenlerin Kilis şehrine geliş nedenleri.

Görüşme yapılan sığınmacıların şehirdeki yaşam koşullarından daha iyi şartlara sahip olan barınma kamplarına yerleşmemelerindeki en büyük neden başvuru yaptıkları dönemde kampların dolu olmasıdır. Bazı sığınmacılar kamplardaki giriş ve çıkışların kontrollü olmasının, kendileri için rahat hareket etmelerini kısıtlayan bir sebep olarak görmüş ve bu yüzden kamplarda kalmayı tercih etmediklerini belirtmişlerdir (Şekil 14).

Şekil 14: Sığınmacıların barınma kamplarına yerleşme nedenleri.

Sığınmacıların %46'sı asgari ücrete çalışmaktadır. Aile nüfusunun kalabalık olması, iş imkânlarının sınırlılığı ve sürekli işlerde istihdam edilmenin zorluğu, yaşam şartlarındaki sıkıntılar gibi çeşitli sebeplerden ötürü sığınmacı nüfusun çoğunluğu açlık seviyesinde hayatını sürdürmeye çalışmaktadır. Çalışanların büyük kısmı geçici işlerde ve düşük ücrete çalışmaktadır. Ailelerdeki çalışanların büyük çoğunluğunu erkekler ve çocuklar oluşturmaktadır (Şekil 15).

Şekil 15: Bir işte çalışanların dağılımı.

Ailelerin aylık geliri 0 ile 1000 tl arasında değişmektedir. Katılımcıların % 38'i 500 tl nin altında bir gelire sahip iken, % 36'sının geliri 500-1000 tl arasındadır (Tablo 6). Ankete katılan ailelerden 4'ü, sivil toplum kuruluşlarınca yardım almakta diğerleri ise herhangi bir kuruluştan yardım alamamaktadır. Yardımlar daha çok hayırsever yerli halk tarafından yapılmaktadır. Özellikle kış mevsiminde sığınmacılar için en büyük ihtiyaç kömürdür. Isınmada çoğu kömür sobası kullandığından kömür yardımı büyük bir zaruriyet olmaktadır.

Tablo 6. Sığınmacıların aylık gelir durumu.

Sığınmacıların aylık geliri	Yanıt veren katılımcı sayısı	(%)
0-250	10	7
250-500	43	31
500-1000	50	36
1000-1500	28	20

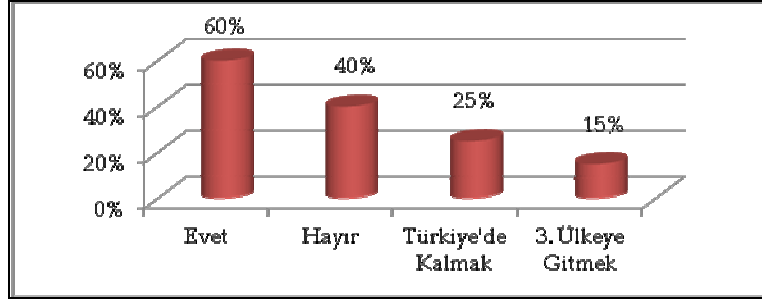
1500-2000	9	6
2000 tl ve üstü	-	-

Katılımcıların % 40'ı serbest meslek sahibiyken, % 26'sı işçi, % 11'i memur, % 21'i ise öğrencidir. Dolayısıyla sığınmacıların büyük kısmının işçi ve serbest meslek sahibi olduğu görülmektedir. Türkiye'ye geldikten sonra sığınmacıların % 64'ü hayatını işçi olarak idame ederken, % 4'ü işveren pozisyonunda, % 11'i kendi kurduğu işletmede (bakkal, manav vb) çalışmaktadır. Görüşülen sığınmacıların % 16'sı ise işsizdir (Tablo 7).

Tablo 7: Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye göç etmeden önce Suriye'deki ve göç ettikten sonra Türkiye'deki mesleki durumu.

Suriye'deki meslek durumu	Katılımcı sayısı	%	Türkiye'deki meslek durumu	Katılımcı sayısı	%
Öğrenci	30	21	İşveren	5	4
Serbest meslek	55	40	İşçi	89	64
Memur	16	11	Kendi hesabına çalışan	16	11
İşçi	36	26	Yardımcı çalışan	7	5
İşsiz	3	2	İşsiz	23	16

İlde yaşayan Suriyeliler dikkate alındığında Kilis'in mevcut nüfusundan daha fazla göçmen ağırladığı dikkat çekmektedir. Dolayısıyla Suriyelilerin yerleştiği iller içinde sığınmacıların etkisinin en fazla ve en ağır hissedildiği yerleşmenin Kilis olduğu söylenebilir. Suriyeli sığınmacıların en fazla yaşadığı illerden biri olan Kilis şehrinde yerel halk fiilen oluşturulmuş bir "tampon bölgede" yaşama ve azınlık olma hissi içindedir. Halkın yardımseverliği, özverisi, fedakârlığı ve devletin desteği, Kilis halkının sınırın diğer tarafında oturanlarla akrabalık bağlarının olması bu kentte sığınmacılardan kaynaklanabilecek toplumsal krizlerin ortaya çıkmasını engellemiştir (ORSAM-TESEV, 2015: 24-25). Suriyeli sığınmacıların çoğunluğu ülkesindeki savaş ortamı bittiği takdirde geri dönmeyi istemektedir. Kentte yaşayanların bir kısmı Türkiye'de kalmak istediklerini buraya alıştıklarını belirtmiştir. Anket uygulanan kişilerin % 15'i, 3. ülkeye gitmek istediğini ifade etmiştir (Şekil 16).

Şekil 16: Göçmenlerin geri dönüş eğilimleri.

Kilis'te yaşayan Suriyeli sığınmacıların en büyük problemi düzenli bir işlerinin ve yeterli kazançlarının olmamasıdır. Sığınmacıların büyük kısmı geçici işlerde düşük ücrete çalışmakta ve maddi sıkıntılar çekmektedirler. Sosyal açıdan iletişimin gerçekleşmemesi, maddi sıkıntılar, eğitimlerini yarıda bırakmış olmaları ve kültürlerini rahatça yaşayamamaları tespit edilen en önemli sorunlardır (Tablo 8).

Tablo 8: Suriyeli sığınmacıların Türkiye'de karşılaştıkları en önemli problemler. (Her bir katılımcı birden fazla sorun belirtmiştir).

Kilis'teki sığınmacıların karşılaştıkları problemler	Yanıt veren katılımcı sayısı	Yüzde (%)
Sosyal iletişimin problemi	83	59
Kendi kültürünü rahatça yaşayamamak	23	16
İş imkânlarının kısıtlı olması	113	81
Maddi problemler	121	86
Eğitim problemi	47	34
Diğerleri	7	5

8. Suriyeli Sığınmacıların Mekân Kullanımı

İnsanlar asıl olarak zamansaldır ve insan varoluşundan zamansal karakterinde anlamlarını bulurlar. Mevcudiyet kendi zamansal karakterinde ve özellikle de ölüme doğru hareket olgusunda görünür kılınır. Varlık zorunlu olarak doğum ile ölüm arasındaki hareketi ya da geleceğin, geçmişin ve şimdinin karşılıklı uzanmasını ve açılmasını içermektedir. İnsanlar gerçekte zamanı niteliksel açıdan duyumsal olarak yaşarlar (Urry, 1995:18-19). Zamanın içinde zamanla var olma belli bir mekânda gerçekleşir. İnsan, hem fiziki mekân (çevre) ile hem de diğer insanların karşılıklı etkileşim halinde olduğu için, toplumsal mekân ya da çevreyle de ekonomik, toplumsal ve siyasal ilişkiler içindedir. Mekân insanın tüm faaliyetlerinin gerçekleştirildiği, bütün deneyimlerinin yaşandığı yerdir. Her insan odadan başlayıp, eve, mahalleye, şehre, bölgeye ve ülkeye doğru uzanan bir dizi iç içe geçmiş "katmanlar" ya da halkalar halindeki yaşam mekanlarıyla çevrilidir (Tümertekin ve Özgüç, 2002:65-66).

Şehirsel mekânlar toplumsal farklılaşma yapılarına dayalı olarak ortaya çıkmıştır. Şehirlerde sosyal ve mekânsal olarak ortaya çıkan kümelenme; ekonomik, kültürel, sosyal, siyasal ilişkilerin ve etkileşimlerin

ürünüdür. Fiziksel mekânın düzenlenmesinde, kümelenme ve mekânsal farklılaşmada şehirlerde yaşayan kişilerin kültürel kimlikleri rol oynadığı gibi kentsel alanların statüleri de ortaya çıkarmaktadır. Sığınmacılar, geldikleri yerlerde yabancılaşma duygusunu kısa zamanda atlatmak ve buldukları yere daha kolay uyum sağlamak için aynı mahallelerde hatta aynı binalarda oturmayı tercih etmektedirler. Göçmenlerin yaşadığı alanlar sosyal ve ekonomik açıdan yerli olarak tanımladıkları komşularıyla belli ölçülerde ilişkilerini sürdürmekte ve korumaktadırlar (Ünal, 2012: 50-77). Kümelenme mekânsal farklılaşma oluşturduğu gibi mekânsal farklılaşma da kümelemeye yol açmaktadır (Andersen, 2004: 6; Ünal, 2012: 60). Andersen'e (2004: 14) göre, sosyal kümelenme, gruplar arasında sosyal ve kültürel farklılıklara yol açtığı gibi etnik ya da sosyal olarak farklı grupların mekânsal olarak ayrılaşmasına da sebep olur.

Mekânsal etkileşim, insan faaliyetlerinden doğan her türlü hareket ve akışı ifade eder (Tümertekin ve Özgüç, 2002:70). Mekânlar ve insanlar arasında meydana gelen etkileşimle yaşam ve kültür oluşmaktadır. Bireyler kendilerini yaşadıkları mekânla ifade ederler. Sürekli olan mekâna aidiyet duygusunun gelişmesi mekân ve kimlik arasındaki ilişkinin kurulmasının başlangıcı olarak görülmektedir (Çetin, 2015:5). Göçle birlikte tamamen yabancı ve farklı bir mekâna yerleşenler ile yerli halk arasında yeni bir durum ortaya çıkar. Eskiden vuku bulan ve alışılan düzen, yerini yeni bir toplumsal yapıya ve düzene bırakır. Yaşam tarzları, kültürleri, gelenek ve görenekleri dilleri birbirlerinden farklı olan insanlar aynı mekânda hayatı paylaşmaya başlarlar. Bu paylaşımda adaptasyon kolay bir şekilde gerçekleşmemektedir. Göçle birlikte çevresel stresin etkisiyle bazen yıllar süren bir sancılı dönem ortaya çıkabilmektedir. Yaşadıkları mekânların fiziksel gerçekliğini hisseden kişiler mekâna bağlanırlar. Kimlik mekânla birlikte oluşur. İnsanlar yaşadıkları mekânla bağlantı kurarak onlara anlamlar yükler ve yaşamsal çevreleri aracılığıyla kimliklerini oluştururlar (Göregenli ve Karakuş, 2014:105). İnsanların hayatlarını sürdürdükleri coğrafya, kişisel deneyim, yaşantı, kültür ve sosyal ilişkiler buldukları yerlerle bağ kurmalarını sağlamaktadır.

Göçmenin alıştığı mekândan ayrı kalması, onun yalnızlık, yabancılaşma ve kendini değersiz görme gibi duyguları yaşamasına, içinde bulunduğu toplumla etkileşim ve iletişimin kısıtlı olması strese sebep olmaktadır (Şahin, 2001:62). Yaşadığı ortamdan ayrılarak bambaşka bir coğrafyada yaşamını sürdürmek zorunda kalan sığınmacılar, içine girdikleri çevreler eğer kendi kültürlerine daha çok benziyorsa daha az, benzemiyorsa daha fazla uyum sorunuyla karşı karşıya (Çalım vd. 2012:13) kalmaktadırlar.

Beslenme alışkanlıkları tamamen farklılık gösterdiği gibi destinasyonda değişik bir coğrafyadan gelenler yeni hastalıkları da beraberlerinde getirebilmektedirler. Yine mekânda ekonomik olarak yeni oluşumlar söz konusu olabilmektedir. Farklı ırkların ve farklı coğrafyada yaşayanların bir araya gelmesiyle kültürel kaynaşma yaşanmakta yerel kültürde değişimler meydana gelmektedir. Kilis şehrine gelenlerin refah düzeyi düşüktür. Suriye'den gelen sığınmacıların büyük kısmı Separasyon/Ayrılma stratejisine uygun davranmakta, kaldıkları mahallelerde büyük oranda kendi halklarıyla iletişim kurmakta kendi kültürel kimliklerini, alışkanlıklarını sürdürmektedirler. Sığınmacıların küçük bir bölümü ise Entegrasyon/bütünleşme stratejisine uygun davranışlar sergilemekte kendi kültürel kimlikleri ile birlikte yerel halkla da iletişime ve günlük etkileşime geçmekte mekâna daha kolay adapte olmaktadır. Kültürel etkileme ve etkilenme başat grup içinde başat olmayan azınlık grubun isteği ve etkilenme derecesine göre değişmektedir (Göregenli ve Karakuş, 2014:103). İnsanlar yaşadıkları yerlerde sosyal, kültürel ve ekonomik ilişkiler kurar, bu ilişkilerle buldukları alana aidiyet duygusunu güçlendirirler. Ülkelerinde yaşanan savaş sonucu Türkiye'ye gelen sığınmacıların aidiyet duygusunu kısa zamanda ve kolay bir şekilde kazanmaları beklenemez. Göçmenlerin şehir hayatına katılma, sosyal ve mekânsal ilişki içinde bulunma durumuna göre entegrasyonları ve kendilerini yaşadıkları yerin bir parçası olarak görmeleri hissi zamanla artmaktadır. Suriyeli göçmenler yaşadıkları mahallelerde lokanta, büfe, küçük dükkânlar açarak bu yerleri, sosyal yaşam alanını ve ilişkilerini kişiselleştirerek daha rahat varlık alanı meydana getirmektedir. Mekânsal olarak çevreleriyle kurdukları ilişkiler içinde Sığınmacılar, kimliklerini ve kültürlerini koruyarak yaşam alanı oluşturmaktadırlar. Göçmenlerin, geldikleri yerlerde beklenmedik ve menfi davranışlar, olumsuz fiziki şartlar ve ikinci sınıf vatandaş muamelesi görmeleri aidiyet duygusunun yerleşmesini geciktirmektedir. Ancak göçmenler yerleştikleri alanlarda yerli halktan tamamen soyutlanmış değildirler. Suriyeli sığınmacılar belli ölçülerde yerli komşularıyla sosyal ve ekonomik ilişkiler içinde bulunmaktadırlar. Göçmenlerin gittikleri ülke ya da şehirlerde yer tercihlerinde yaşam tarzları, içinde buldukları grup ya da topluluktan ve hatta statülerinden kaynaklanan aidiyet duygusu ön plana çıkmaktadır. Kendi kültürlerini ve yaşam tarzlarını şehre taşıyan Suriyeli sığınmacılara, yerli halkın bakış açısı farklılık gösterebilmektedir. Yerel halkın önyargılı tutumları ve davranışları sığınmacıların dışlanmaları, yerli halkla sığınmacıların iletişime geçememesi ve sınırlı ilişkiler aidiyet duygusunun gelişmesini engellemektedir. Bu yüzden Suriyeli sığınmacılar Kilis şehrinde kendi halklarıyla mekânsal bir kümeleme meydana getirmiştir.

Suriyeli göçmenler Kilis şehrindeki etnik ve kültürel farklılığın oluşmasına zemin hazırlamışlardır. Sığınmacılar yaşadıkları mekânlarda içinde buldukları çevrelerin (dil, giyim şekli, davranış biçimi, yemek kültürü gibi) sosyo-kültürel yapısını etkilemekte ve aynı zamanda yerli sosyo-kültürel yapıdan da

etkilenmektedirler. Bu etkilenme uzun sürede sancılı bir süreç sonucu ortaya çıkmakta ve beraberinde toplumsal gerginliğe de sebep olmaktadır. Kilis şehrinde yaşayan Suriyeliler tarafından mekân yeniden düzenlenmektedir. Sığınmacılar, kendi kültür ve alışkanlıklarına göre yaşadıkları mekâna bir etkide bulunmakta ve mekânda gözle görülür bir değişiklik yaşanmaktadır. Suriyeli göçmen nüfus şehir nüfusunun neredeyse iki katı kadar olmuştur. Dolayısıyla her ne kadar göçle gelmiş olsalar bile başat gruptan etkilendikleri gibi onları etkileyecek bir güce de sahiptirler. Gelen sığınmacılarla yerel halk arasında bir uyum olduğu göze çarpmaktadır. Bu durum Kilis şehrinde çok kültürlülük oluşturmaktadır. Kilis halkının Suriyeli sığınmacılara bütünleşmeci ve bireycilik yönelimleri yüksektir.

Sığınmacıların yerleştiği mekânlar çoğu zaman sosyal dışlanmayı tetiklemektedir. Kendi bütçelerine uygun mekânlara yerleşen Suriyeli sığınmacılar, daha çok yoksul mahallelerde barınma imkânı bulmuşlardır. Şehrin yoksul mahallelerinde yerleşen Suriyeli göçmenlerin yaşadığı mekanların kötü fiziki koşulları onların dışlanmasının mekânsal boyutunu (Deniz vd. 2016.25-26) göstermektedir. Gelir seviyesi düşük olan ve ekonomik sıkıntı içinde yaşayanlar mekânsal dışlanma olgusuyla karşı karşıya kalmaktadır. Sığınmacıların yaşadıkları yerler kentin en yoksul mahalleleridir. Fiziksel koşullar oldukça kötü ve sağlıksızdır. Evlerin fiziki yapısı ve özellikleri kötü olanlar da yaşayan sayısı oldukça fazladır. Göçmenler şehir yaşamına daha çok niteliksiz işçi, tarım işçisi gibi önemsiz iş erbabi olarak katılması hatta çoğunun işsiz olması nedeniyle yaşadıkları toplumla bütünleşmelerinde sıkıntı yaratmaktadır. Kadın ve yaşlı nüfus arasında Türkçe bilme derecesi oldukça düşüktür. Gençler ve çocuklar ve herhangi bir işte çalışanlarda Türkçe konuşma daha fazla iken bunlar içinde Türkçeyi iyi konuşamayanlar da mevcuttur. Suriyeli sığınmacıların en büyük sorunlarından biri Türkçe bilmemeleridir. Göç öncesi süreçte ülkelerinde yaşanan iç çatışma ve savaş, göç süreci ve sonrasında hayata tutunma çabası, iş ve konut bulmada yaşanan sıkıntılar, çevreye adapte olamama, işsizlik, maddi imkansızlık, çocukların eğitimlerini sürdürememeleri, sağlık problemleri, ana dil ve etnik köken farklılıkları, kültürel farklılıklar yaşadıkları mekanlara ve kamusal hayata katılmada çeşitli zorluklarla karşılaşmalarına yol açmıştır. Erkeklerin sosyal mekânları kullanma oranı kadınlara oranla daha yüksektir. Kadınların sosyal ilişkileri büyük oranda yaşadıkları mahallelerde akraba veya Suriyeli komşularıyla sınırlıdır. Türkçe bilmediklerinden yerli halkla ilişkileri oldukça sınırlı kalmaktadır. Gençler ve çocukların çalışmak zorunda olması bu gruptakilerin sosyal hayatta katılmasında esneklik sağlamaktadır. Kadınlar Türkçe bilmediklerinden eve kapanmakta zorunlu olmadıkça şehir hayatına karışmamaktadır. Kadınların sosyal yaşama katılmaları oldukça sınırlıdır. Kadınlar daha dar bir kentsel alanda hareket etmektedirler. Suriyeli göçmenlerin nüfusunun fazla olması, yerleştikleri alanlarda Türk halkı açısından güven problemi oluşturmakta dolayısıyla Suriyelilerin ötekileştirilmesine yol açmaktadır. Sığınmacıların buldukları işlerde yasadışı çalışması, ticaret, hırsızlık, uyuşturucu gibi suçlara karışması toplumun da sığınmacılara güven duymamasına sebep olmakta. Kilis kentine gelen bazı aile fertlerinin Suriye'deki yasa dışı örgütlere üye olması veya bu örgütler tarafından kaçırılması güven problemini derinleştirmektedir. Yerli halkın Suriyeli göçmenlere güven duymaması Suriyelilerin aidiyet duygusunun gelişmesini geciktirmektedir.

Savaştan sadece canını kurtararak, uzun yıllar boyunca yaşadığı ortamı, kazandığı serveti, birikimlerini bırakarak kaçan kişiler yeni bir mekânda yeni bir kültürle ve insanlarla kaynaşmak zorunda kalmışlardır. Sığındıkları mekânda güven içinde yaşama arayışı içinde olan Suriyeli sığınmacıların için ev bulması, topluma adapte olmaları, yabancılik duygusunu atmaları hiç kolay olmamıştır. Savaşın meydana getirdiği psikolojik travmalar yanında farklı bir coğrafyada farklı dil, kültür, yaşama tarzı, alışkanlıklar, uyum problemleri travmalara sebep olabilmektedir. Çünkü yeni bir mekâna uyum sağlama, alışma, insanlarla bir arada problemsiz yaşama hayli zordur. Sığınmacıların geldikleri yerlerde toplumdan dışlanma, ötekileştirme, ikinci sınıf vatandaş muamelesine tabi tutulma, ebeveynlerin işsiz olması, küçük yaşlarda düşük ücret karşılığı çalışmak zorunda bırakılma, savaş mağdurlarının fiziki ve ruhsal sağlık problemleri, ebeveynsiz yalnız ve çaresiz çocuklar, suçta itilme, hırsızlık ve fuhuş gibi büyük sıkıntılar ortaya çıkabilmektedir. Yokluk ve çaresizlik çocuk yaşta evliliklerin, namus cinayetlerinin de sayısını arttırmaktadır.

Göçmenlerin yeni ortama uyumunda yaşanan sıkıntılar onlar üzerinde baskı oluşturmaktadır. Bu baskıyı azaltmak için göçmenler, aynı mahallelerde ikamet ederek aynı dili ve kültürü paylaşmanın verdiği psikolojiyle bir nebze olsun rahatlamaktadırlar.

8.1. Suriyeli Sığınmacıların Mekân Kullanımında Konut Alanları

İnsanların en temel ihtiyaçları beslenme, giyinme ve barınmadır. Barınma aynı zamanda insanların güvenli bir şekilde yaşamlarını devam ettirmelerinde önemli bir mekândır. Konut aile bireylerinin dinlenme, çalışma ihtiyaçlarını karşılayan onları fiziki ve beşeri etkilerden koruyan bir özelliğe sahiptir. Kötü konut koşulları büyük ölçüde yoksulluk sonucu ortaya çıkmaktadır. Düzensiz mahallelerde ve kötü şartlara sahip konutlarda yaşayan insanların ruhsal ve bedensel rahatsızlıklara sebep olabilmektedir. Konutta suyun bulunmaması veya suyun çıkış yerinin temiz olmaması sağlığı tehdit etmektedir (Işık, 1994:68). Her

toplumda eskimiş veya yıpranmış olduğu için terkedilmiş birtakım konutlar vardır. Bu terkedilmiş konutlar çoğu zaman sosyo-ekonomik seviyeleri daha aşağı olan diğer sosyal sınıflar tarafından işgal edilir. Eski konutlar zamanla ekonomik durumu kötü olan kişiler tarafından oda oda işgal edilmek suretiyle birer sefalet yuvası haline gelir. Dünyanın birçok yerinde elverişsiz şartlar altında yaşayan konutsuz insan grupları, kendilerine kötü malzemeyle, sağlık kaidelerine uymayan, sağlık tesislerine sahip bulunmayan birtakım evler inşa etmektedir. Büyük göç kabilelerinin akın ettiği şehir toplumunun yeni gelenlere sadece iyi-kötü bir iş temin edebildiği vaziyetlerde, çok açık bir şekilde hissedilmektedir. Gelenler çok mahdut iktisadi imkânlarla sahip bulduklarından şehrin en fakir bölgelerine toplanmakta ve sefalet mahallelerinin doğmasına sebep olmaktadır (Yörük, 2006:147). Eski, küçük odalı, ışığı yeterince almama, havalandırma olanaklarının yetersizliği, rutubet durumu, barınma yoğunluğu gibi özelliklere sahip konutlar kötü konut olarak değerlendirilmektedir (Yörük, 2006:149). Konutlar fiziki özellikleri sebebiyle aile fertleri üzerinde doğrudan ya da dolaylı olarak olumsuz durumlar meydana getirmektedir. Suriyeli sığınmacıların önemli bir kısmı iklim ve sağlık şartlarına uygun olmayan konutlarda oturmaktadır.

Kış mevsiminde yetersiz ısınma, konut içinde nemin fazla bulunması ısıtmayı olumsuz etkilemekte duvarlarda nemin yoğunlaşmasıyla bina içinde organik gazlar, küf ve diğer mikroorganizmaların yerleşmesine neden olmakta solunum rahatsızlıklarının yaşanmasına yol açmaktadır. İyi havalandırılmayan konutlarda halsizlik, baş ağrısı gibi sağlık problemleri yaşanmaktadır. Güneş ışığını yeteri derecede alamayan konutlar ruhsal ve biyolojik rahatsızlıklara sebep olmaktadır (Işık, 1994:69).

Savaştan kaçarak yaşama hakkını güvenceye alan bu insanlarda barınma ihtiyacı büyük bir sorundur. Barınma, aynı zamanda güvenlik ihtiyacının karşılanmasında da önemli bir rol oynamaktadır. Çünkü barınacak bir yer bulan insanlar güvenliklerini de sağlamış olurlar. Dolayısıyla barınma en temel ihtiyaçlardan biri olarak sığınmacıların güven ve huzur içinde yaşamalarında önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Göçmenlerin buralarda yerleştikleri meskenlerin büyük çoğunluğu oldukça eski ve bakımsızdır (Şekil 17).

Şekil 17: Suriyeli sığınmacıların meskenleri.

Meskenler, çoğunluğu 1 veya 2 odalı, mutfak ve banyosu olmayan, lavabosunu 6-15 kişinin birlikte kullandığı, 7-8 kişilik ailelerin birlikte yaşadığı soğuk, rutubetli, yeterince güneş görmeyen, sıvaları dökülmüş, küçük bir tezgâhın mutfak olarak kullanıldığı sağlıksız ortamlardır. Sobayla ısıtılan meskenlerin 30'u yeterince güneş alamamakta, 19'u nemli, 3'ünün lavabosu, 5'inin de banyosu bulunmamaktadır. Ev kiralari pahalı olduğu ve sığınmacılar başka bir yer bulamadıklarından, sağlık ve hijyen koşulları kötü olan evleri kiralamak zorunda kalmışlardır. Eskiden kullanılan ancak daha sonra boşaltılmış pek çok tek ve küçük odalı eski yapılar, evlerin bodrumları, depolar ikametgâh olarak kullanılmaktadır. Ekonomik durumu iyi olmayan sığınmacıların barınma koşullarının çok kötüdür. İnsani koşullardan uzak onlarca ev büyük oranda köhne, eski, oturulmayacak durumdadır (Şekil 18).

Şekil 18: Suriyeli göçmenlerin yaşam alanları.

Genelde geniş aileler birlikte ev kiralamışlardır. Banyoların küçük olması, banyoda sıcak su bulundurulmasındaki sıkıntı, konutların hijyen koşullarının çok kötü olması, küçük ve dar mekanlarda çok sayıda kişinin ve birkaç ailenin yaşamak zorunda kalması, kiralari binanın fiziksel koşullarına göre çok yüksek oranda olması, ev eşyalarının olmaması sığınmacıların konutlarında karşılaşılan en büyük sorunlardır. Çoğu evde sadece üzerine basacakları eski sergi ile yatacakları ince sünger yataklar bulunmaktadır. Bazılarının evlerinde eski kullanılmış buzdolabı bazı evlerde sadece televizyon vardır.

Evlerin en lüks eşyası bunlardır. Bir kısım sığınmacının evlerindeki birkaç parça eşya hayırsever Türk komşuları tarafından tedarik edilmiştir. Mutfak olarak kullanılan mekânlar (Şekil 19) genelde koridorda veya odalarının bir köşesine yerleştirilmiş masaların bulunduğu küçük yerlerdir. Bazı evlerin lavabosu bir kişinin bile sığamayacağı kadar küçüktür. Bu evlerde kalabalık şekilde kalan çok çocuklu ailelerde yaşam koşulları oldukça güçtür. Doğum oranları yüksek olan Suriyeli göçmenlerden görüştüklerimizin çoğu ikiz çocuk sahibidir. Aileler çocuklarının oturduğu mahallelerden ve sokaklardan dışarı çıkmasına pek izin vermemektedirler. Birkaç yıldır Kilis'te oturmalarına rağmen çoğu hala Türkçe konuşamamakta bu yüzden buldukları mekânlardan uzaklaşmak onlara güvensiz gelmektedir.

Şekil 19: Sığınmacıların mutfak olarak kullandığı alanlar.

Yapılan saha çalışmasında ekonomik durumu iyi olan Suriyeli sığınmacıların kiraladıkları evlerin daha nitelikli yaşam koşullarına sahip olduğu tespit edilmiştir. Akrabalarının veya güvendikleri kişilerin yardımıyla ev sahibi olanlar da bulunmaktadır.

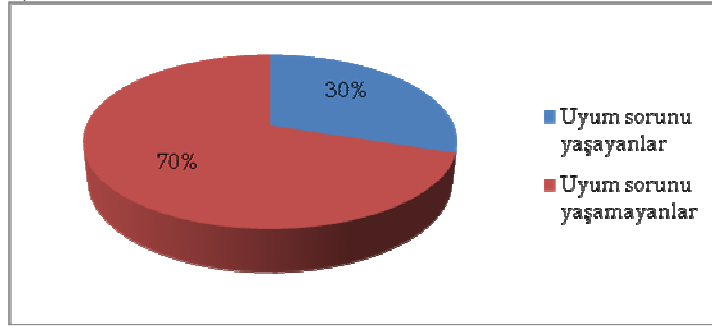
9. Suriyeli Sığınmacıların Kültürel Uyum Süreci

Coğrafi mekânlar kültürlerin farklılaşmasında ve kültürlerin kaynaşmasında önemli bir etkiye sahiptir. Farklı kültür ve dile sahip olan insanların göçleri sonucu toplumsal değişimler ve kültürel kaynaşmaların yaşanması kaçınılmazdır. Mekânsal ilişkilerin önemi söz konusu toplumsal nesnelere özel karakterine bağlıdır. Mekânsal ilişki söz konusu toplumsal nesnelere belirli ayırt edici özellikler ya da güçler taşınmaları nedeniyle etkide bulunur (Urry, 1995:106). Kültür ve mekân birbirleriyle etkileşim içindedir. Kültür insanın sembolleştirme özelliğinin olanak verdiği bir soyutlama, kavramsal soyut bir model, maddi varlık ve eşyaların, teknolojilerin, sanatların, insan davranışlarının fikir ve inançlarının gelenek ve görüntülerinin sembolleştirilmiş bir örüntüsüdür. Kültür birikerek aktarılır ve zaman içinde öğeler birbirlerini etkileyerek bütünlük kazanırlar (Aslanoğlu, 1998:94). Her ülke her topluluk yerelliğini yeniden üretmektedir. İletişim-ulaşım ağlarının etkisiyle beraber küreselleşme gerçekleşirken, bir taraftan da kimlikler üretilip yeni gelenekler keşfedilmektedir (Aslanoğlu, 1998:97-98).

Kültür ve medeniyetler; insanlar, sosyal ve fiziki koşullar gibi etkilenmeye ve değişime açıktırlar. Kültürler arasında etkilenme ve etkileme ilişkisi eşit düzeyde görülmemektedir. Baskın kültürün her zaman diğer kültürleri etkileme seviyesi yüksektir (Yazıcı, 2013:1491). Yeni normlar, değerler, maddi kültür unsurları ve sembollerde meydana gelen değişim toplumsal değişimin yaşanmasına yol açmaktadır (Yazıcı, 2013:1492). Farklı kültürlerden oluşan grupların birbirleriyle temaslarıyla kültürel değişim süreci yaşanır (Güngör, 2014:17). Çift boyutlu kültürleşme modelinde, göçmen kendi kültüründen vazgeçmeden ana akım kültürü benimsemektedir. Böylece her iki kültür önemsenerek yeni kültüre ait özellikler öz kültür özellikleriyle bütünleştirilerek entegrasyon sağlanır. Ana akım kültüründen büyük ölçüde uzak durarak öz kültürünü sürdürmek isteyenler ayrışabilir ya da her iki kültürü de benimsemeyip marjinalleşenler de bulunabilir. Kültürel farklılıkların yol açtığı stresle başa çıkan göçmenler psikolojik uyum sağladıklarından kendilerini iyi hissederler. Sosyal alanda ve çok kültürlü ortamda kendini rahat ve yeterli hissedenler sosyo-kültürel uyumu sağlamışlardır. Kültürleşmede entegrasyonu benimseyenler sosyal destek ve kabul konusunda en avantajlı durumdadırlar (Güngör, 2014:18). Göçmenler yaşamlarını sürdürmek için yerleştikleri alanlarda birlikte aynı mahalle, semt ya da binayı kullanarak kümelenme meydana getirmekte buldukları belli alanlarda odaklanmakta ve birbirleriyle ilişki içinde bulunarak kendi kültürlerini alışkanlıklarını sürdürmektedirler. Sığınmacılar yerleştikleri mahallelerde daha çok birbirleriyle iletişim içinde bulunmaktadırlar. Bu alışkanlıklar sosyal, kültürel ve ekonomik çevreye de yansımaktadır. Dolayısıyla yaşadıkları mekânlarda geldikleri yerlerin toplumsal yapısını etkileyerek buna önemli katkılarda bulunurlar. Yapılan saha çalışmasında görüşülen Suriyeli sığınmacıların büyük kısmı yaşadıkları mekânlarda komşularıyla uyum içinde olduklarını belirtmişlerdir. Göçmenler daha çok birbirleriyle toplumsal ilişkiler içindedirler. Büyük kısmı birkaç yıldır ülkemizde olmasına rağmen hala Türkçe anlamamakta ve konuşamamaktadır. Dil problemi olanlar yerli komşularıyla beden diliyle anlaşmaktadırlar. Türkçeyi az çok öğrenenler de vardır. Özellikle çocuklarda dil öğrenme daha iyi bir şekilde gerçekleşmiştir. Görüşme yapılan göçmenlerin büyük kısmı yerli komşularından çok memnundurlar. Yerli komşuların güler yüzlü ve cana yakın olmaları, yaptıkları yardımların devam etmesi, sığınmacıların yaşadıkları mekânda huzurlu, güvenli ve psikolojik rahatlık içinde olmaları, yaşanan uyum sorununun şiddetini azaltmıştır. Sığınmacıların bir kısmı aynı mahallelerde akrabalarıyla ve tanıdıklarıyla kalmaktadır.

Dil aslında bir iletişim aracı değildir. Her şeyden önce bizzat kendiliklerimizin ve anlamın kurulduğu kültürel bir inşa aracıdır (Chambers, 2014:41). Göçmenlerin ve yerli halkın dillerinin farklılığı iletişimin zayıf olmasına yol açmıştır. Uyum sorunundaki en büyük engel dil bilmemedir. Göçmenler Türkçe öğrenerek bu problemi ortadan kaldırmaya çalışmaktadır. Dil sıkıntısı çekenlerin bir kısmı yerli halka iletişime geçememekte bu durum karşılıklı toplumsal ilişkilerin gelişmesini engellemekte önyarguları arttırmakta insanların ikinci sınıf vatandaş muamelesi görmesine ve memnuniyetsizliğe yol açmaktadır. Kimi zamanlar yerli ve Suriyeli çocuklar arasında yaşanan tatsızlıklar ailelerin diğer bireylerine de yansımakta ve komşuluk ilişkilerinin gelişmesini engellemektedir.

Kimi yerleşim alanlarında Suriyeli sığınmacılarla yerli halk birbirinden soyutlanmış durumdadır. İki toplum arasında görünmez bir duvar örülmüş, herkes kendi halinde kendi işinde hayatına devam etmektedir. Yapılan görüşmelerde Suriyeli göçmenlerin % 30'u uyum problemi yaşadığını ve bunun hala sürdüğünü, % 70'i ise uyum sorununu yerleştiği mahalledeki yerli komşularının yardımları, buralarda akrabalarının varlığı ve yaşadıkları mekânda Suriyelilerin fazla olması sebebiyle kısa sürede atlattıklarını ifade etmişlerdir (Şekil 20).

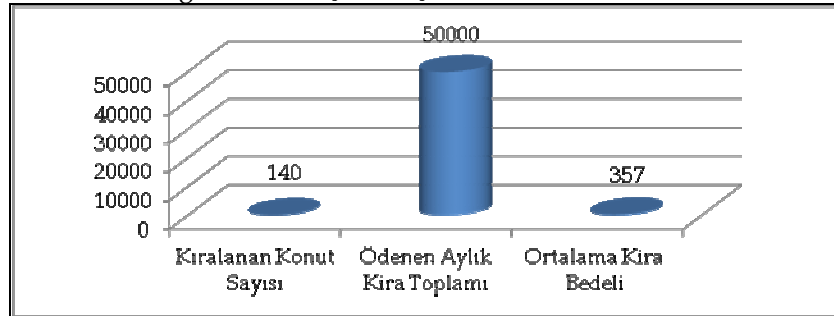

Şekil 20: Sığınmacıların uyum sorunu yaşama oranları (%).

Bazı mahallelerde sığınmacılar ayrımcılık ve sosyal dışlanmayla karşılaştıklarını mahalle muhtarlarının kendilerine maddi destekte bulunulması için yardımcı olmadığını, ihtiyaçları için başvurduklarında dinlenmeden gönderildiklerini belirtmişlerdir.

10. Sığınmacıların Kilis Şehrinin Sosyo-Ekonomik Hayatı Üzerine Etkisi

Suriyelilerin Kilis şehrinde yoğun olduğu yerleşmelerde ev kiralarda ani ve yüksek artış meydana gelmiştir. 2011 yılından önce boşaltılmış, köhne, yaşanmayacak halde olan pek çok ev ve depo bugün Suriyelilere mesken olarak kiraya verilmiştir. Bu evlerin kira bedeli 250-300 tl dolaylarındadır. Yine daha önce ev kiralarda kenar mahallelerde 70-100 tl iken günümüzde 300-500 tl arasında değişmektedir (Şekil 21). Kira bedellerinde yaklaşık % 500'ün üzerinde bir artış olmuştur. Daha iyi koşullara sahip evlerin kiralarda 2011 yılı öncesinde 200-250 tl iken şu anda 750-800 tl'ye kadar çıkmıştır. Yerli halktan evleri olanlar Suriyeli sığınmacıların konut bulma zorluğunu fırsata çevirmişlerdir.

Şekil 21: Konutların sayısı ve aylık ortalama kira bedeli (TL).

Kira artışları sadece evlerde değil aynı zamanda işyerlerinde de yaşanmıştır. Daha önce aylık kira bedeli 200 tl olan pek çok işyerinin kirası günümüzde 1500-2000 tl'ye kadar çıkmıştır. Ev taleplerinin artması kiralarda yüksek oranda artışların yaşanmasına yol açmıştır. Ayrıca ortaya çıkan iskân sorunuyla baş edebilmek için Kilis kentinde hızlı bir yapılaşma yaşanmaktadır. İnşaat sektöründe meydana gelen canlanma şehrin mekânsal görüntüsünü değiştirmektedir. 2011 yılından bu yana çok katlı yapıların sayısında hızlı bir artış yaşanmıştır. Şehirdeki nüfusun hızlı bir şekilde çoğalması konut yapımını ve satışını arttırmıştır. 2008 yılında konut satışı yılda 495 iken, 2011 yılında bu 1095'e, 2014 yılında ise 2556'ya çıkmıştır. Konut satışlarındaki büyüme hızı özellikle 2013-2015 yıllarında yaşanmıştır (Tablo 9).

Tablo 9: Kilis ilinin 2013-2015 yıllarındaki konut satış sayıları. (*2015 yılı Ocak- Eylül aylarındaki konut satışlarını kapsamaktadır). (TÜİK, 2016).

Yıl	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Konut Satış Sayısı	495	602	894	1095	1289	1881	2556	1839*

Kilis'te kira fiyatlarındaki yükseliş her ne kadar ev sahipleri için olumlu bir etki ortaya koymuşsa da kiracılar için bu son derece sıkıntı veren bir durumdur. Kira ücretlerinin fazla olması ve çoğu zaman sığınmacıların kira bedellerini verememesi kiracılar ile ev sahipleri arasında sorunların yaşanmasına yol açmıştır. Bu durum yerli kiracılar açısından da sıkıntılı bir durumdur. 2011 yılından itibaren göçmenlerin Kilis şehrindeki nüfuslarının her geçen gün artış göstermesi kiracı olan yerli halkın ödediği kira bedellerinin de artmasına ve yerel halkta memnuniyetsizliğe sebep olmuştur. Diğer bir sıkıntı bazı ev sahiplerinin kirada oturan yerli halkı çıkararak evlerini sığınmacılara vererek daha yüksek bir meblağ talep etmeleridir.

Sığınma amacıyla gelenler ülkemize büyük bir ekonomik yük ve sosyal sorun oluşturmaktadır. Sığınmacıların çoğu ekonomik güçten yoksun olduklarından temel ihtiyaçları için yardıma muhtaçlardır. Ekonomik olarak yetersiz olmaları yeterli beslenememeleri, önleyici sağlık hizmetlerinden yararlanamamaları sebebiyle sığınmacılar sık hasta olmaktadır. Savaştan kaçan çocukların ve yetişkinlerin bir kısmının ayak veya kol gibi uzuvları yoktur. Bu insanlar şehrin çeşitli yerlerinde görülebilmektedir.

Çalışma izni olmayan Suriyeli sığınmacılar, kayıt dışı bir şekilde buldukları işlerde yerli halktan çok daha düşük ücretle çalışmaktadır. Bu durum işverenlerin kazançlarını arttırırken yerli işçilerin de işlerini kaybetmelerine sebep olmuştur. Göçle birlikte ortaya çıkan en önemli sorun işsizlik, yalnızlık, çaresizlik olarak görülmektedir. Coğrafi mekana uyum sağlanması için göçmenlere iş olanaklarının sağlanması, iletişim kurulması, dil sıkıntısının giderilmesi önemlidir. Türkçe bilmeyen Suriyeliler Türk komşularıyla diyaloga geçemediklerinden aralarındaki iletişim kopuktur.

Başta tarım ve inşaat olmak üzere hemen hemen tüm sektörlerde, sığınmacılar ucuz işgücü olarak kayıt dışı çalışmaktadırlar. Yerli halkla aynı işleri yapan ancak onların aldığı ücretin yarısını kazanabilen göçmenler ağır bir emek sömürsü altındadır. Suriyeli kadın sığınmacıların çoğu çalışmamakla birlikte çalışma imkanı bulan sığınmacı kadınlar daha çok terzihanelerde, temizlik işlerinde, tarım gibi sektörlerde düşük ücretle istihdam edilmektedirler. Ekonomik durumları çok kötü olan göçmenlerin küçük çocukları zor koşullarda, düşük ücret karşılığında çalışmak zorundadırlar. Çocukların bir kısmı küçük gıda satıcılığı yapmakta, bir kısmı otogarda ve diğer işyerlerinde getir-götür işlerinde çalışmaktadır. Bunların yanında çöp toplayıcılığı yaparak sağlıksız ve kötü koşullarda çalışmak zorunda olan çocuklar da vardır. İş bulamayan çocuklar ise sokaklarda dilencilik yaparak para toplamaktadırlar.

Kilis'teki sığınmacılar iş gücü arzını arttırdıkları gibi kayıt dışı çalıştıkları için işçi ücretlerinde belirgin bir ücret azalmasına da yol açmışlardır. Bu durum işverenler açısından olumlu bir etki yaratmakla birlikte işçiler için büyük bir sorun teşkil etmektedir. İş bulmakta zorlanan veya geçici işlerde kısa süreli çalışmak zorunda kalan yerli halk iş bulamamaktan şikayetçidir. Kilis'te iş kaybı oranı en düşük olmasına karşın, işlerini kaybetmeyenlerin % 40'ı işlerini kaybetme riskinin arttığına inanmaktadır (Öztürkler, Göksel, 2015:19). Kilis'e yerleşen sığınmacıların sayısının yerli halktan fazla olması burada işsizlik sorununu derinleştirmiştir. Dolayısıyla yerel halk, iş kaybından sığınmacıları sorumlu tutmaktadır. Daha önce çalıştığı işte belli bir ücret karşılığı istihdam edilen kişiler sığınmacıların ekonomik kaygılardan dolayı düşük ücretlerle çalışmak zorunda kalmış, pek çok kişinin de işine son verilmiştir. Bir anda çalıştığı iş yerinden ayrılmak zorunda bırakılan yerli işçiler ve serbest meslek sahiplerinin çoğu işsiz kalmıştır. Suriyeli sığınmacılar bulabildikleri her işte, inşaat ve tarım sektörü başta olmak üzere, çöp toplama, boyacılık vb. gibi pek çok işte özellikle zeytin bahçelerinde düşük ücretlere çalışmaktadırlar.

Göçmenler, Kilis şehrinde toplumsal ve sosyal bazı olumsuzluklara yol açmışlarsa da kente olumlu etkilerde de bulunmaktadır. Suriyelilerin giyim ve gıda ihtiyaçlarını gidermek için yaptıkları harcamalar şehrin ekonomisini hareketlendirmiş, yerli kazancı arttırmıştır. Sığınmacılar açtıkları dükkânlar, fırınlar, ayakkabı üretimi yapan işletmelerle ekonomiye katkı sunmaktadır. Ucuz iş gücü maliyeti düşürdüğü için yatırımlar hız kazanmıştır. Ayrıca bazı sığınmacılar, akrabaları veya daha önce sınır ticareti sebebiyle tanıdıkları Türk vatandaşları üzerine iş yerleri açarak ekonomiye canlılık kazandırmışlardır. Göçmenler genelde kendi alıştıkları tarzda ürün satan dükkânları tercih etmektedirler. Bu işletmelerin birçoğunun kayıtsız olması, yerel esnafla haksız rekabet ortamının doğmasına ve yerel halkın tepkisine yol açmıştır.

Konteyner kentlerde kalan sığınmacılar kentte yaşayanlara göre barınma, beslenme, eğitim, sağlık gibi pek çok konuda daha avantajlı durumdadırlar. Şehirdeki sığınmacılar yardımlardan tam olarak faydalanamamışlardır. Anket ve görüşme yapılan tüm sığınmacılar, 2011-2012 yıllarında yardım aldıklarını ancak sonraki yıllarda sivil toplum kuruluşlarından yardım alamadıklarını özellikle yerli komşularından büyük destek gördüklerini aktarmışlardır. İstihdama katılma oranı Türkiye ortalamasının altında olan Kilis ilinde, tarımsal yapının ağırlıklı olması iş gücüne katılım oranının düşük seviyede bulunmasında da etkili olmuştur. Kilis'teki işsizlik oranının % 12,6 ile en yüksek olduğu yıl 2011 iken, % 7,7 ile en düşük olduğu yıl 2013'tür (Tablo 10).

Tablo 10: Kilis ilinde temel işgücü göstergeleri (2010 -2013). (TÜİK, 2016).

Yıllar	İş gücüne katılım oranı %	İşsizlik oranı %	İstihdam oranı %
--------	---------------------------	------------------	------------------

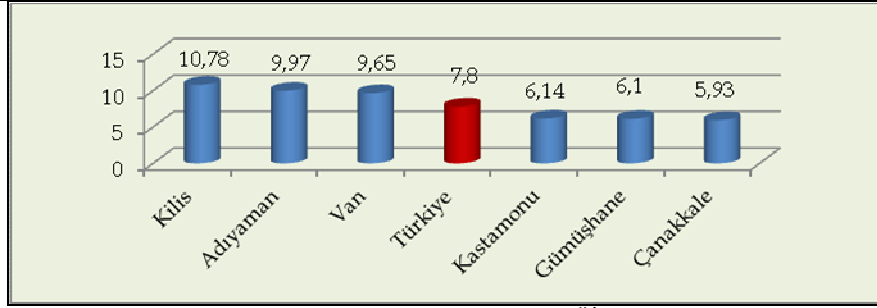
2010	49,2	10,1	44,2
2011	45,3	12,6	39,6
2012	45,6	10,4	40,9
2013	44,5	7,7	41,1

11. İkinci Evlilikler

Kilis ve çevresinde Suriyeli sığınmacıların artmasıyla birlikte ikinci evlilikler de fazlaşmıştır. Ekonomik durumu kötü Suriyeli ailelerin kızları yerli halktan erkeklerle evlilikler yapmaktadırlar. Arap toplumunda, kadınlar oldukça bakımlıdırlar. Suriyeli kadınların genç ve bakımlı olmaları Kilis'teki ikinci evlilikleri arttırmıştır. Evlenenlerin bir kısmı ikinci eş olarak toplumdaki yerini almaktadır. 2014 yılında kaba evlenme hızının (belirli bir yıl içinde her 1000 nüfus başına düşen evlenme sayısı) en yüksek olduğu il % 10,78 ile Kilis'tir. Kilis'ten sonra evlenme hızının en fazla olduğu iller Adıyaman ve Van iken, en düşük olduğu il ise % 5,93 ile Çanakkale'dir (Tablo 11, Şekil 22). Kilis, Adıyaman ve Van'daki kaba evlenme hızları Türkiye ortalamasının üzerindedir.

Tablo 11: Bazı illerdeki kaba evlenme hızı (2014). (TÜİK, 2014).

En Yüksek İller	Kaba evlenme hızı (%)	En Düşük İller	Kaba evlenme hızı (%)
Kilis	10,78	Çanakkale	5,93
Adıyaman	9,97	Gümüşhane	6,10
Van	9,65	Kastamonu	6,14

Şekil 22: Kaba evlenme hızı (2014). (TÜİK, 2014).

Bu durum kentteki evli bayanlar için Kilis şehrindeki aile hayatını tehdit eden bir durum olarak algılanmaktadır. Hatta bu evlilikler bazıları tarafından ticarete dönüştürülmüştür. Araçların yardımıyla kentin dışında yaşayanların Kilis'e gelip buradaki Suriyeli sığınmacı kadınlarla evlendikleri de belirtilmiştir. Aynı zamanda şehirdeki boşanma oranlarında da artış görülmektedir.

12. Sonuç ve Tartışma

Stresli yaşam deneyimleri, sosyal alanda meydana gelen önemli değişiklikler kişinin sahip olduğu kültüre yönelik meydana gelebilecek tehditler çok farklı sonuçlara ve ruhsal sıkıntılara sebep olabilmektedir. Zorunlu olarak gerçekleşen göç sonucu geldikleri yerin sosyal ve kültürel farklılığı göçmenler üzerinde psikolojik baskı oluşturmaktadır. Göçten sonra yaşanan süreçte, kişilerin içinde yaşamaya başladıkları yeni toplumun kültürel farklılıkları, uyum zorluğu yaşanmasına yol açmıştır. Göç sürecinde bireyler işsizlik, sosyal statünün kaybı, yalnızlık, dil engeli kültürel farklılık gibi birçok stres faktörüyle karşı karşıya kalmaktadırlar (Tuzcu, Bademli, 2014:61). Plansız ve programsız gerçekleşen göçler, göç alan bölgede büyük sorunlara yol açmaktadır. Göç alan bölgelerde yerleşim ve sosyal düzenlerde önemli değişimler ve yozlaşmalar görülmektedir. Bu durum mevcut yerleşim düzenini bazen kökünden etkilemekte ve sosyal huzuru bozmaktadır (Özey, 2002: 275). Göç sonucu gelinen yerde dini, etnik ve kadın kimliği gibi yeni kimlik arayışları, adaptasyon, siyasal oluşum, kültürel değişim ve uyum, aidiyet sorunları ortaya çıkmaktadır. Yerli halkla sığınmacılar arasındaki dilden ve farklı kültürlerden kaynaklanan uyumsuzluk, yaşanan sorunların bir kısmını teşkil etmektedir. Kendi kültürlerini, alışkanlıklarını sürdüren bu insanlar yaşadıkları mekânlarda sosyal, kültürel ve ekonomik hayata önemli etkilerde bulunur ve katkı sunarlar. Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye ilk geldikleri yıllarda ülkemize sermaye akışında bulunmaları yerli halk tarafından her ne kadar olumlu karşılanmışsa da savaşın uzaması ve sığınmacıların sermayelerini tüketmeleri sonraki yıllarda toplumda ekonomik bir baskı oluşmasına yol açmıştır. Göçmenler için en büyük sorun ekonomiktir. Çoğu işsiz olan sığınmacılar hayatlarını zor idame ettirmektedirler. Anket yapılan ailelerden çalışan sayısı, aile bireylerinin ihtiyacını karşılayabilecek yeterlikte değildir. Çocuk işçiler kötü ve ağır koşullarda düşük ücrete çalışmaktadırlar. Çöp toplayıcılığı ve dilencilik yapan çocuk sayısı da oldukça fazladır.

Kilis'te Suriyeli sığınmacıların sayısının şehir nüfusunu aşmış olması kentte demografik kaygılar doğurduğu gibi, iş ve gelir kaybı kaygıları da yaşanmıştır. Ev fiyatları artmış yerel halk açısından bu durum büyük bir sorun haline gelmiştir.

Kentin alt yapısı, beklenmedik biçimde hızla artan göçmen nüfusunu kaldıracak yeterlilikte değildir. Bu yüzden altyapı sorunları ortaya çıkmıştır. Gıda maddelerine ve konutlara olan talebin artması bu

alanlarda fiyatların yükselmesine yol açmıştır. Orsam- Tesev (Orsam-Tesev, 2015) işbirliği ile yapılan bir çalışmaya göre Kilis şehrinde enflasyon oranı Türkiye ortalamasının üzerine çıkmıştır.

Suriye’de yaşanan iç savaş Türkiye’yi özellikle sınır illerini tehdit etmektedir. Sınır ötesinde meydana gelen silahlı mücadele zaman zaman Kilis’i de etkilemektedir. Kilis’te sınır ötesinden kaynaklanan sebeplerden dolayı farklı zamanlarda meydana gelen olaylar güvenlik kaygısını artmıştır. Güvenlik kaygısı sebebiyle yerli halkın bir kısmı başka yerlere göç etmeye başlamıştır.

KAYNAKÇA

- AFAD (2013). *Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacılar, 2013 Saha Araştırması Sonuçları Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacılar*.
- AFAD (2014). *Suriye’den Türkiye’ye Nüfus Hareketleri Kardeş Topraklarındaki Misafirlik*, Ankara.
- ANDERSEN, H. Skifter (2004). “Urban Sores: On the Interction Between Segregation, Urban Decayand Deprived –ighbourhoods”, *Danish Buildingand Social Research*.
- BAL, Hüseyin. AYGÜL, H.Hüseyin. OĞUZ, Z. Nuran. UYSAL, M. Tuna (2012). “Göçle Gelenlerin Toplumsal Sorunları (Isparta Örneği)”. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*. S. 27, 191-210.
- BİJAK, Jakub (2011). *Forecasting International Migration in Europe: A Bayesian View, The Springer Series On Demographic Methods And Population Analysis*, Southampton, UK.E.M.
- CHAMBERS, Ian (2014). *Göç, Kültür ve Kimlik*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- ÇAĞLAYAN, Savaş (2006). “Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi”, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)*, S.17, ss. 67-91.
- ÇAKIR, Sabri (2011). “Geleneksel Türk Kültüründe Göç ve Toplumsal Değişme”. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 24, ss.129-142.
- ÇALIM, S.İdam. KAVLAK, Oya. SEVİL, Ümran (2012). “Evrinsel Bir Sorun: Göç Eden Kadınların Sağlığı ve Sağlık Hizmetlerinde Yaşanan Dil Engeli”, *Sağlık ve Toplum*, Yıl: 22, C. 2, ss.11-19.
- ÇETİN, İhsan (2015). Gecekondu Bölgelerinde Mekan Kimliği ve Aidiyet Duygusu: Kadifekale ve Gümüşpala Karşılaştırması. Uluslararası Kent Araştırmaları Kongresi, 16-17 Nisan 2015, Eskişehir.
- DENİZ, Orhan (2009). *Uluslararası Göçler Ve Türkiye’ye Yansımaları (Sığınmacılar, Mülteciler ve Yasadışı Göçmenler)*. İstanbul: Çantay kitapevi
- DENİZ, A. Çağlar. EKİNCİ, Yusuf. HÜLÜR, A. Banu (2016). “Suriyeli Sığınmacıların Karşılaştığı Sosyal Dışlanma Mekanizmaları”, *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi (SBARD)*, Yıl 14, S.27, ss.17-40.
- DÜNYA BÜLTENİ (2013). *İl İl Türkiye’deki Suriyeli Göçmen Haritası*, 30 Aralık 2013, www.dunyabulteni.net/haberler/284795/il-il-turkiyedeki-suriyeli-gocmenharitasi, Erişim Tarihi: 15.12.2016.
- GÖREGENLİ, Melek. KARAKUŞ, Pelin (2014). “Göç Araştırmalarında Mekân Boyutu: Kültürel ve Mekânsal Bütünleşme”, *Türk Psikoloji Yazıları*, Aralık 2014, C.17, S.34, ss.101-115.
- GÜNGÖR, Derya (2014). “İkinci Kuşak Avrupalı Türklerde Psikolojik Entegrasyon ve Uyum: Çift Boyutlu Kültürleşme Temelinde Karşılaştırmalı Bir Derleme”. *Türk Psikoloji Yazıları*, C.17, S.34, ss.16-31.
- ILO (2015). Bölgesel Diyalog Toplantısı “Suriye Mülteci Krizinin Ürdün, Lübnan, Türkiye, Irak ve Mısır’da İşgücü Piyasasına Etkileri, İstanbul, Türkiye, 28-29 Temmuz 2015, 1-14.
- İŞİK, Kezban (1994). “Konut Koşullarının İnsan Sağlığı Üzerindeki Etkisi”. *Süleyman Demirel Tıp Fakültesi Dergisi*, C.1, S.1, ss. 68-71.
- İNSAN HAKLARI DERNEĞİ, www.ihd.org.tr, Erişim Tarihi: 20 Mayıs 2016.
- KOMİSYON (1988). *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları No: 549, Ankara.
- MASSEY, Douglas S. ARANGO, Joaquin. HUGO, Graeme. KOUAOUÇI, Ali. PELLEGRİNO, Adela. TAYLOR, J. Edward (2014). “Uluslararası Göç Kuramlarının Bir Değerlendirmesi”, *Göç Dergisi*, C.1, S.1, ss.11-46.
- MİLLİYET HABER, <http://www.milliyet.com.tr>, 2015. Erişim Tarihi: 15 Mayıs 2016.
- MUTLUER, Mustafa (2003). *Uluslararası Göçler ve Türkiye*, İstanbul: Çantay Kitapevi.
- ORHAN, Oytun (2014). Suriye’ye Komşu Ülkelerde Suriyeli Mültecilerin Durumu: Bulgular, Sonuçlar ve Öneriler, ORSAM Rapor No: 189.
- ORSAM-TESEV (2015). Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Etkileri, ORSAM Rapor No: 195, Ankara.
- ÖZEY, Ramazan (2002). *Dünya ve Türkiye Ölçeğinde Siyasi Coğrafya*, Aktif Yayınevi, İstanbul.
- ÖZGÜÇ, Nazmiye (1994). *Beşeri Coğrafyada Veri Toplama ve Değerlendirme Yöntemleri*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Basımevi ve Film Merkezi.
- ÖZGÜR, E. Murat. DENİZ, Ayla. HASTA, Derya. YÜCEŞAHİN M. Murat and YAVUZ, Sutay (2014). “The Immigration of Russians and Azerbaijanis to Turkey: Who are They? Why are They Here?” *Insight Turkey*, Vol. 16 / No. 4, pp.105-121.
- ÖZTÜRKLER, Harun. GÖKSEL, Türkmen (2015). Suriyeli Mültecilerin Türkiye’ye Ekonomik Etkileri: Sentetik Bir Modelleme, ORSAM Rapor No: 196.
- PHİLİPS, Christopher (2012). “Turkey’s Syria Problem”. *Public Policy Research, IPPR*, Vol.19, No. 2, pp.137-140.
- REGIONAL PROGRESS REPORT (3RP) (June 2015). *Regional Refugee& Resilience Plan 2015-2016 in Response To Syria Crisis*.
- SPUTNİK TÜRKİYE, <http://tr.sputniknews.com>, 2015. Erişim Tarihi: 15 Mayıs 2016.
- SURİYE’DEN İSTANBUL’A GELEN SİĞİNMACILARI İZLEME PLATFORMU, Yok Sayılanlar; Kamp Dışında Yaşayan Suriye’den Gelen Sığınmacılar İstanbul Örneği, <http://www.ihd.org.tr>
- ŞAHİN, Cengiz (2011). “Yurt Dışı Göçün Bireyin Psikolojik Sağlığı Üzerindeki Etkisine İlişkin Kuramsal Bir İnceleme”. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi* C.21, S.2, ss.57-67.
- T.C. BAŞBAKANLIK AFET VE ACİL DURUM YÖNETİMİ BAŞKANLIĞI (AFAD) (2014). Suriyeli Misafirlerimiz Kardeş Topraklarda.
- T.C. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI GÖÇ İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (2015). www.goc.gov.tr
- TEKELİ, İlhan (1975). “Göç Teorileri ve Politikaları Arasındaki İlişkiler”, *Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dergisi*, C.1, S.1, ss.159-176.
- TUZCU, Ayla. BADEMLİ, Kerime (2014). “Göçün Psikososyal Boyutu”. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, C.6, S.1, ss.56- 66.
- TÜMERTEKİN, Erol. Özgüç, Nazmiye (2002). *Beşeri Coğrafya (İnsan, Kültür, Mekân)*. Çantay Kitabevi, İstanbul.
- TÜRK DİL KURUMU (1988). *Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları No: 549.
- ULUSLARARASI GÖÇ ÖRGÜTÜ (IOM) (2009). *Uluslararası Göç Hukuku Göç Terimleri Sözlüğü*, No 18.
- UNHCR (2015). *Syria Regional Refugee Response*, <http://www.unhcr.org>
- URRY, John (1995). *Mekanları Tüketmek*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

- ÜNAL, Serdar (2012). "Sosyal-Mekânsal-Siyasal Kümelenme Biçimi Olarak İzmir Kentinde Balkan (Rumeli) Kimliği", *Çağdaş Yerel Yönetimler*, C. 21, S.3, ss.49-77.
- ÜNAL, Serdar (2014). "Türkiye'nin Beklenmedik Konukları: "Öteki" Bağlamında yabancı Göçmen ve Mülteci Deneyimi", *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks*. C.6, S.3, ss.65-89.
- YAKAR, Mustafa (2012). "Türkiye'de İç Göçlerin İlçelere Göre Mekânsal Analizi: 1995-2000 Dönemi", *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, C. 9, S.1, ss.741-768.
- YAMAN, Gülhan (2014). "Göçmen İlişkiler Ağının Ulusötesi Göçe Etkisi: Belçika'daki Emirdağlılar Örneği", *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S.21, ss.281-299.
- YAZICI, Mehmet (2013). "Toplumsal Değişim ve Sosyal Değerler", *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 8 (8), pp.1489-1501.
- YÖRÜKAN, Ayla (2006). *Şehir Sosyolojisinin ve İnsan Ekolojisinin Teorik Temelleri*, Ankara: Nobel Yayınevi.